



ŽENSKI SVET

LETNIK V.

OKTOBER 1927.

ŠTEVILKA 10.

VSEBINA 10. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE, XLIII. — ANETA DROSTE-HÜLSHOFF. — (Milica Schauptova.)	Stran 289
MATI. — Pesem. — (Aleksandra.)	294
JUNAKINJA ZVESTOBE. — Nadaljevanje. — (Lea Faturjeva.)	294
ESFIRA. — Nadaljevanje. — (Angelo Cerkvenik.)	299
RODNI ZEMLJI. — Pesem. — (Radivoj Rehar.)	305
KJE SO MOJE ROŽICE. — (Ciril leglič.)	307
MRAK. — Pesem. — (Franjo Neubauer.)	308
ŽENA IN MATI V ZGODOVINI. — (Marica Koželjeva.)	308
DETE IN GLASBA. — (Po prof. Wilnerju.)	312
NAŠA DECA	315
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena. — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — O lepem vedenju. — Književna poročila.	Str. 316, 317, 518, 519, 520. — Ročna dela.

UREDNIKA: PAVLA HOČEVARJEVA.

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec. — Za JUGOSLAVIJO letna naročnina: Din. 64 (s krojno prilogo); polletna: Din. 32. — Naročila in naročnino je nasloviti

na upravo „Ženskega Sveta“, Ljubljana, Karlovška c. 20.

Uredništvo in uprava:

v Trstu, ul. Torre bianca 39/1

Poštne pošiljkatve nasloviti na: „Ženski Svet“, Trst (Trieste), posta centrale, Casella postale 384. - Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Trstu,

Za konsorcij odgovorna Milka Martelančeva.

Tiska Tiskarna „Edinost“ v Trstu, Via S. Francesco d' Assisi šte. 20



E. PECENCO

Stroji za šivanje, vezenje in pletenje, za dom in vsako obrtnijo. Potrebščine.

TRST, Via Muda vecchia 3 Napeljave z motor, pogonom. Popravila.

741

(za magistratom) Brezplačen pouk v vezenju

KNJIGARNA-PAPIRNICA-KNJIGOVEZNIKA

J. STOKA d. z o. z. - TRST

VIA MILANO STEV. 37

ima v zalogi na debelo in drobno vse pisarniške potrebščine za šole, občinske, župne in odvetniške urade, kakor tudi vsakovrstne slovenske knjige, muzikalije, molitvenike itd. — Izvršuje vsakovrstna knjigovezniška dela.

Izvršuje vsakovrstno počato in tiskovine.

P. n. sodnijam naznanja, da sprejema in izvršuje vezanje zemljeknjžnih in bančnih knjig tudi v uradniških prostorih v mestu in na deželi. — DELO SOLIDNO.

Ženski svet

Obrazi in duše.

XLIII.

Aneta Droste pl. Hülshoff.

Tiste čase, ko je po Napoleonovem precej drugačno od tiste vročekrvne, padcu zavladata nad Evropo trda življenja žejne ženske, ki jo spozna- roka absolutizma, je živela Nemcem mo iz njenih pisem. V tej dvoličnosti je tragika, brezkončna in enako- merna kot jesenska megla na pla- njavi njene rodne zemlje; tragika, ki

umetnico. Bila je pač tudi ona žen- ska, šibka po svo- ji čustveni duši, ki ji ni dala, da bi se bila uprla ko- ščenim tradicijam svoje družine in se s tem sama iz- občila iz njihove- ga kroga. Še bolj kot njena ženska duša pa jo je ovi- ralo na poti do svobode njeno ubogo, bolešno telo; slikajo nam jo kot drobno ose- bico, trudnega, bledega obraza, iz



katerega ti zre naproti par čudnih, skrivnostnih, plavih oči. Po cele me- sece jo je bolezen vezala na posteljo. Tako je prišlo do tega, da je Ane- tino bitje, ki ga slutimo izza njenih resnih, skoro dostojanstvenih pesmi,

njavi njene rodne zemlje; tragika, ki se razteza nad vsem njenim tako mrzlim, samotnim življenjem.

Westfalsko, a ne tisto kulturno, od tovarn očrnje- no; tisto lepo, kjer si mogel hoditi ure in ure, pa nisi vi- del ne ljudi, ne hiš, temveč pov- sod samo cvetoče travnike, z metul- lji okrašene, ne- oskrunjene gaje, žurgolenja polne, mirne vodice, s sabljericami in ti- soči kačjih pastir-

jev ovenčane — tisto Westfalsko je njena rodna zemlja. Tako lepa je Westfalska planjava v okolici Mün- stra, kjer je stal rodni grad Hülshoff.

Kot hčerka stare, plemenite rodbi- ne je tu prvič odprla bolne oči nekaj

let, predno je Napoleon s svojimi četami poplaval tudi njeno domovino. Očeta opisuje Aneta kot sivega, dobrodušnega moža, ki je pri tem le spominjal na stare plemenitaše. Ljubila ga je z velikim spoštovanjem. Od njega je podedovala nagnjenje k vsemu vražarskemu, skrivnostnemu; že kot otrok se je najrajši skrivala v najtišjih kotičkih starega gradu, kjer se je udajala svoji žareči fantaziji. Tudi ljubezen do glasbe je poteza, ki družu očeta in hčer. — Mati, tudi iz ponosne, plemenite družine, je bila praktična gospodinja, ki je z veliko energijo strahovala tudi svojega moža. V Aneti je videla samo otroka skrbi, pesnice ni v njej našla nikoli. Tako je bila čuvstveni, ljubezni iskajoči Aneti močna ovira na poti do osvoboditve. Mati in sestra, brata in krdelo sorodnikov so jo neprestano odtegovali umetniškemu delu. Dasi jo je mati ob podučevanju odvracala od njenih fantazij, je vendar že z 12 letom napisala prvi heksameter.

Prišel je čas, ko so se morale Napoleonove čete umakniti in navdušena mlada rodoljubka je zapela pesem, ki jo je pohvalil njen literarni prijatelj, profesor Sprickmann; do njega je imela Aneta, ki se je tako strogo zapirala proti usakomur, veliko zaupanje. Ko so ga predstavili, je Aneta ostala brez duše, ki bi jo vsaj malo umela.

Radi nekega, povsem nedolžnega ljubezenskega znanja se je zamerila svoji družini. Zaprla se je v sobo in iz njene žalosti je nastalo troje del: tragedija «Berta», viteška povest «Walter» in začetek romana «Ledwina». Takrat je bila stara 23 leta.

Vzgojena v strogo katoliškem duhu, si je poiskala tolažila v veri. Napisa je začetek «Duhovnega leta». Nenadoma ji umre srčno ljubljeni oče.

Brat je podedoval grad Hülshoff, z materjo in sestro se je morala preseliti na posestvo Rüschnhaus, ki leži tudi v bližini Münstra. Gosposka hiša, starinsko zidana in samotna, obdana od obširnega vrta, je postala Aneti pravi dom. Mati in sestra sta bili pogosto na potovanjih, tako je ostajala sama s svojo dobro, staro doviljo. Včasih, pod večer, sta sedli k oknu; tišino je motilo samo šepetanje ene izmed nju in včasih prasket ognja v kaminu: govorili sta dolge ure. Ta okolica, tako pravljčno tiha in skrivnostna, je še bolj utrjevala Anetino prirojeno ljubezen do vsega nadnaravnega.

Tu se je vdala popolnoma času narave, ki jo je pomirjevala, blažila. Bila je na raznih potovanjih, v Italiji, Švici in drugod. Ob taki priliki se je potegoval za njeno roko neki posestnik, toda užalil jo je s svojim drznim vedenjem. — Doma je delala, a radi bolezni samo v presledkih.

V profesorju filozofije, Schlüterju, je našlo njeno žuljenje nekolikò lepše lice. Postal ji je prijatelj, s katerim sta si redno dopisovala. Bil je tihe, globoko pobožne narave; udano je nosil grenko usodo — zgodnjo oslepelost. Aneto je mogel pomiriti, potolažiti, v skrivnosti njenega večnega

nemira ni prodrli nikoli. V umetnosti ji je dajal nasvete, ki so bili npravstveno verskega značaja. Spominjal jo je vedno na nedovršeno «Duhovna leto». Pod njegovim vodstvom je izdala nekaj pesmi; pozornosti niso vzbudile nikjer, razen pri sorodnikih, ki so se zopet zgražali. V poznejših letih pa, ko so se malo pomirili, so hoteli vplivati na njeno delo.

Dospel je dan, važen v njenem življenju. 34-letno pesnico obišče nekoga dne 17-leten študentek, plavih las, modrih oči. Izroči ji pismo svoje matere, v katerem ta prosi Aneto, naj se zavzame za neizkušena fanta. Postala mu je voditeljica, najozja prijateljica in — še več. Razumevala sta se. Tudi on je bil nagnjen do vsega strašnega, neznanega. Sedela sta včasih v mraku in si pravila čudne povesti; tako sta se uživila vanje, da sta bila obraza obeh bleda, oči razširjene od groze. Iz duševne sorodnosti je zagorela Anetina poznojesenska, močna ljubezen. Tako močna, da je sklenila raztrgati vse vezi in živeti svobodno, pesniško življenje z Levinom in njegovim prijateljem Freiligrathom — daleč od svojcev. — Načrta ni izvršila, bila je premalo močna.

Ker je morala vedno zakrivati resnico tega razmerja, ji je bilo zelo prav, da jo je povabil svak Lassberg na svoj romantični grad Meersburg ob Bodenskem jezeru, kamor je bil pozvan po Anetinem skrivnem prizadevanju tudi Levin; urejeval naj bi graščakovo knjižnico. Tistih par mesecev, ki sta jih presanjala skupno, je bilo za njeno pesniško ustvarjanje zelo važnih. Najlepše, najgloblje njene pesmi so z vročično naglico kipele iz srečnega srca. Celo njeno zdravje je postalo trdno, kot ni bilo nikoli poprej.

Nenadoma je bil pozvan Levin za inštruktorja k neki družini. Šel je — z njim njen mir in sreča. Trepetaje je čakala dan za dnem na novico, da se je zaljubil. Vedela je, da tistemu dnevu ne ubeži, vendar ji je zadal strašen udarec. Pripeljal jo je, svojo inteligentno ženo, k njej, a kljub najboljši volji ji ni ugajala. Dopisovala sta si še, a ona je čutila, da dvema, ki se ljubita, tretja oseba ne more biti nič drugega kakor nepotreben privesek. Pisma so postajala redkejša, hladnejša. Delala je, a napisala ni ničesar velikega več. Leta 1844. je izdala «Pesmi». Žela je zanje lepo priznanje. Bil je to zadnji žarek radosti v njenem ubogem življenju. Naslednje delo «Slike z Westfalskega» so vzbudile hud odpor, češ da so enostranske. Najbolj pa jo je užalil Levina roman «Plemeniti po rojstvu», kjer je razmere med westfalskimi plemenitaši opisal v tako intimnih malenkostih, kot jih je mogel zvedeti le od Anete, ki je med njimi živel. Ogorčenje je bilo utemeljeno.

Duševno in telesno strta, se je zatekla k svojcem v Meersburg, kjer je doživela l. 1848. začetek ustaje, ki jo je slutila že več let. Maja istega leta je umrla zadeta od kapi.

Aneta je pesnila v času, ko je prevzemala vse duhove — kraljica romantika. Toda Aneta je bila pristno westfalska grča, samosvoj pojav. Po učiteljih svojih prvencev — klasikih sega v dobo pred romantiko, po nekaterih posebnostih sloga deloma v realizem, celo naturalizem, deloma v impresionizem — v dobo po romantiki.

Anetine «Pesmi». Mnoge opevajo naravo, ki je ni gledala s svojim subjektivnim očesom, kateri se je udajala. Bila je zelo kratkovidna in ta kratkovidnost je vplivala tudi na njeno poezijo: najrajši opisuje svojo najbližjo okolico, daljava ji je tuja. Ravno radi tega slabo razvitega čuta so drugi tem ostrejši. Ona ne vidi samo, kako trepeče rosna kapljica na tenki bilki, ona — sliši, da je padla z lista, ona celo — duha rosni jutranji zrak. Ravno o vohu govorimo, da ga je upedel v stil Zola.

Druge pesmi pojejo o čudnih, nadnaravnih pojavih v tisti naravi, ki jo je tako nenavadno doživljala. V takih opisuje tudi svoje rojake. Opisuje n. pr., kako se zvečer vrača deček domov skozi megleno močvirje: deček teče, teče. Iz bičevja zavržene duše vzdihujejo, vlažna tla pod koraki ječe. vsenaokoli skrivnostne iskrice žare. Ves v grozi plane deček v hišo. — Ljubila je take motive, lotevala se jih je tudi v večjih delih, živela je v njih.

Precej je pesmi, ki nas odbijajo s prehladno miselnostjo. Njihova klasična skladnost nam postane preklasična. Prijal ji je tak stil: v njem je pritajeno govorila o skrivnostih, ki bi jih drugače sploh ne bila smela:

Druga zbirka je njeno «Duhovno leto». Za vsako nedeljo, vsak praznik v letu — po ena pesem. Najprej je bila babica, kateri je hotela napisati nekaj molitvic. Pozneje ni mogla več pesniti tako zvesto cerkveno. Dvom si je izgledal pot v njeno dušo, misel je preosnovala njeno versko čuvstvo. Sorodniki, prijatelji so jo nagovarjali, naj nadaljuje začeto delo. Ni prišlo iz nje, prisiljeno in neodkrito je; umetničeni verzi brez pravega doživetja.

Njena epika. Že 19-letna je napisala viteško epsko povest «Walter» — vajo za poznejše umetnine. «Zatočúsče na Velikem Sv. Bernardu» je že nekoliko boljše, a godi se v Alpah, ki jih takrat niti poznala ni. Ravno tako papirnata je «Bitka v Lpenski zaseki», vpliv očeta, bišega oficirja, ki je vedno ljubil velika junaštva. — Napisala pa je dve večji pripovedni pesnitvi, ki sta ji razen «Pesmi» priborili njeno veliko ime. Prvi je ime «Zdravnikova zapuščina». Dejanje je vzela iz resničnega doživetja nekega westfalskega zdravnika. Ta zapiše nenavadni dogodek, katerega grozni vtisi so ga mučili in izmučili do — smrti. Sin najde, bere grozno povest, pisano nejasno, kot jo mora napisati od notranjih bojev zmeden človek: prišli so k njemu o polnoči in ga vodili skozi gosto temo. Ko mu odvežejo oči — senahaja v zaduhli jami. Šibka luč razsvetljuje tla, luže krvi in tam dalje bolj v temi — smrtno bled mož, preboden. Jecljaje izjavi zdravnik, da mu ni rešitve. Potem temni obrazi, tiha ženska postava, potem zopet pot skozi gosto temo. V gozdu nov zločin; ob slovesu mu razbojnik zagrozi, da

nikoli ne sme izgovoriti besedice o tej noči. Slednjič pride pol mrtev domov. Razbojnikov obraz je videval vedno znova, grozil je, vedno pošastnejši je bil — ubogi zdravnik znori. — Umetnina, po ođdelavi vredna modernega umetnika. — Drugo delo je «Spiritus familiaris kupčevalca s konji.» 7 balad po Grimmovi pripovedki, take, kakršne so krožile po planjavi njene domovine. Balade o kupčevalcu, ki se ga je nesreča trdno držala. Zapisal se je zlim duhovom, ki so mu zato dali steklenico, v kateri je strašni duh bogastva. Res poslane naenkrat prvi bogataš v vsej okolici, a miru nima. Pošast komaj slišno brni, zveni, jemlje mu spanec. Rešil bi se je rad, a na skrivnosten način se steklenica vedno vrača k njemu. Slednjič jo po hudih bojih v grozni noči razbije z žebljem s Kristusovega križa. Rešen je. Umre kot berač, a žrtvoval je zemsko srečo za nadzemsko. — V tej pesnitvi je lepota, ki jo užiješ do globin šele, če si delo čital dvakrat, trikrat. Realistično opisovanje, demonsko, grozno dejanje dvigajo to delo med prve svetovne umetnine te vrste.

Njena proza. Večinoma odlomki. Samo začela je roman «Ledwina», kjer slika sebe, svojo bolezen in obup. Samo odlomek je tudi «Jožef», kriminalna povest, vtisi s potovanja na Nizozemsko. Z veliko ljubeznijo je napisala «Slike iz Westfalske». Najvažnejše njeno delo v prozi pa je «Židovska bukev», zopet povest iz münsterske planote. Umor žida. Rojaki zapišejo v judovski pisarni na bukev, pod katero so ga našli: «Zgodilo se ti bo, kar si meni storil.» Po dolgih letih se morilec vrne. Predolgo je do sem, da bi ga oblast zasledovala in — obesila. Gre k bukvi in se obesi — sam. — Izraz ji je kot vedno krepak, jedrnat, prepojen z realizmom, ki je včasih naravnost brezobziren. Osebe stopajo plastično pred nas, govore dramatično.

Ravno radi živega dialoga, ki ga najdemo v baladah in prozi, je mislila Aneta sama, da bo napisala dobre drame. Toda njen nedovršen poizkus, drama «Berta», je pokazala, da ji manjka velikopoteznosti. Važno je le s stališča literarne zgodovine, ker je Berta zopet Aneta sama, z vso svojo okolico. — Zelo so ji svetovali, naj se loti komedij. Vedela je sicer, da humor ni njen element. Vendar, da zapre nadležnejšem usta, je res napisala «Perdu», šaligrigro o pesnikih, založnikih in učenih ženskah. Delo je imelo samo dobre besedne šale, drugega nič.

Premalo se je brigala za družbo, da bi bila mogla postati dobra humoristka. Aneta je velik, samorasel talent. Danes jo literarni zgodovinarji zelo cenijo, mogoče celo malo precenjujejo. Njeno ime izgovarja vsak Nемеc s ponosom in spoštovanjem. Čita pa njena dela malokateri: našim prednikom je bil njen stil pretežak, preumeten; nepotrpežljivemu, vedno zaposlenemu modernemu človeku je predolgovezen, premiren.

Za časa njenega življenja pa je bila tik do smrti neznana. Malo je bilo mož, ki so spoznali v njej umetnico. Njeni sorodniki, ki so se v njeno ža-

lost najbolj zanimali za njeno delo, so jo naraavnost zasmehovali. Kljub vsemu se je jasno zavedala svoje velike pesniške misije in ni obupala; tiste dni, ko je doživela največje razočaranje nad ljubljenim Levinom, je zapela pesem, v kateri se sicer s solznim očesom, a z zravnano glavo poslavlja od njega in sreče, ki je z njim, ter vrača k ljubi, edino zvesti tolažnici — k svoji umetnosti.

Milica Schaupova.

Mati. (Aleksandra.)

V blaženi noči,
v najsvetejši noči
mojega življenja
si mi vzklik
v naročju
in vriskajoč te je
neznanega
duša prvič poljubila...
Tedaj je moja sreča
vzkipela do zvezd
in moja ljubezen
kriknila do nebá...
O, zlata čaša mojih hrepenenj,
moj skriti cvet!...
Si li čutil
utripe mojega vročega srca,

ki te je objemalo
v trudnih, bolnih nočeh?
Si li čul
use moje ljubeče misli
v dolgih, pričakujočih dneh?
V koliki slasti
mi je zadrhtelo telo
ob prvem nihljaju
tvojega skrivnostnega življenja!

Dozorel si — — —
in v jutranjem solncu
po divji, bolesteri noči
so te prvič zazrle
moje izmučene oči. — — —
Blagoslovljen trenutek!

Junakinja zvestobe. (Lea Faturjeva.)

Povest iz turških časov.

(Nadaljevanje.)

10. Bridki dnevi sužnosti.



roče žari iz debelega zidovja gradu Vrhbosne. Veter gora ne more za visoki obrambni zid, ki oklepa grajska poslopja, vrt, kopališče, mošejo in pokopališče za Turka gospodarja; in pušča nezavarovano samotno selo raje. Veter gora ne odnaša vonja rož, ki cveto na grobovih, ne odnaša duha po trohnobi, po mahu, po babjem zobu, praprotici in bradanki, ki rastejo iz zidu, ne ostrega duha po martinčkih, ki se solnčijo zeleni in rdečeoki na vrhu zidu, ne zadirčnega duha po kačah, ki so razleknile svoje srebrnasto telo ob zidu; veter gora, veter svobode ne odnaša težkega izpari-

vanja nesnage, smrtnega človeškega potu, ki sili iz zamreženih lukenj pri tleh v pokopališni prostor in ustavi metulja zlatiča v letu in ustavi kosa v petju in odpodl vrano črnoglavko, da hiti sporočati svojati: v črni tmini umira človek, okovan kristijan. In ni na njem za vranin kljun mesa, samo kosti sklopččejo v kovih. In tuljenje grajskih lovskih psov bo spremljalo ubogo dušo...

Oblasten, nedostopen je grad v svojih zobatih stolpih in vrhah. Visoko na železni osti poveljuje prerokovo znamenje. Kakor pečat sedanosti je raji, kakor grožnja za prihodnost, kakor tožba po minulem. Poje veter po gorah pesem o svobodi, a umolkne pred sedežem turškega gospodstva.

Vrhbosna in Godidjed. Tu je zastavil Turek svojo nogo, od tu je napadal, čakal, spletkaril, roval. Ne zaman. Žalostna je pesem, ki jo poje raja o tem, kadar ji žvižga mrzli veter skozi preluknjano streho, kadar oddaja seljak zadnji rep v Turke, kadar mora spremljati Turka gospodarja k napadom na brate po veri in jeziku in se boji kazni nesrečne smrti. Žalostna je pesem o sinu hercega Stipana, ki je pogazil krščansko vero iz sovraštva do lastnega brata in je postal Bajezidov zet in veliki vezir; žalostna je pesem o Katarini Vasački, ki je poklicala Turka v deželo, da se maščuje nad morilci svojega moža; žalostna je pesem o ošabnem plemstvu, ki si je iskalo pomoči nevernikove zoper lastnega kralja in ki je sprejelo turško vero, da si ohrani svoja posestva. Slaven pa je spomin vitezov, ki so si izvolili kakor srbski car Lazar nebeško kraljestvo in jih je bilo ubitih devet tisoč na Bjelajaplanini in so sledili kralju Stipanu v rajsko slavo.

Zdaj je raji bridek spomin, kar mu pravijo pevci o nekdanjem bogastvu bosanske zemlje, zdaj ga tolaži samo up na odrešitelja, ki ga prerokujejo samostanski očetje, da pride: ko bo zemlja oprana grehov naših dedov, oprana v solzah in krvi.

Mesta in vasi razpadajo, dežela se razljduje. Kar pusti Turek, pobereta kuga in lakota. Vselivše se Turke pobira njim preostro podnebje — pobija jih kamen od nevidne roke izza gorskih vrhov in šum, kjer stanujejo še svobodni Bosanci, kamor se ne upa neverni vrag. Njive ob cestah so za zatrznjene. Kdo bo delal za nikdar sitega gospodarja? Orli in sove zasmehujejo rajo: «Lepo so zemljo razdelili, sultanu debel kos določili, drugi kos vakufu dali, tretji kos plemstvu na hvali — raji so delo pustili.»

Po zavojevanju Bosne je pač obljubil sultan, da sme kmet kristjan svobodno izpoznavati svojo vero, samo zemljo naj obdeluje in plačuje po ogrski goldinar na leto*). Zdaj pa rastejo davki od leta do leta, plačuj od vsake njive, skednja, travnika, vsakega repa, dajaj otroke... Cerkve se rušijo, ne smejo se popravljati, ne smejo se zidati nove. Nelišiš zvona tolažnika, buditelja. Mošeje rastejo iz našega denarja in Mohamedov glas napolnjuje Bosno.

*) Benedikt Kuripešić: Botschaftsreise

Tako je tožila suznja Kata Srebrni, v to se je zamislila Srebrna, hodeča po pokopališču za mošejo. Na obe strani ji ustavlja pogled zid, polet misli, skrbi in žalost. Bridki dnevi suženjstva! Kaj svilene bele šalavare, zlate vezenine na modrčku iz škrlata, svilena srajca, biseri na čelu in za vratom? Koliko ljubša bi ji bila njena nekdanja platnena kmetiška obleka. In roke, te zdaj tako negovane, vse to kopanje in mazanje, ki je povzdignilo lepoto turške suznje do najvišje stopnje... Koliko srečnejša je bila, ko ji je razjedal lug roke in ji je obrnila burja obraz. In prebivalec šum, črni kos, prileti na zid in vpraša:

Nisi več tista Srebrna, ki se je nasmejela Tomažu? Nobena šala Omarjeva ti ne privabi usmeva na lice. In mrzla si in trda. Ali je res tako daleč za teboj tvoja mladost in večna tvoja žalost?

O kos, prosti prebivalec brezkončnih šum! Ko bi ti vedel, kaj trpi mlada žena, ugrabljena možu, kaj trpi kristjanka v turški suznosti. Ne tepejo me, ne. A hujše kakor bič je, kar počenjajo z menoj, da bi me odvrnili od prave pti. In vse njih laskanje ne ogreje srca, ki ga hladi zavest, da si ločena od svojega moža in da si se ločila v nesoglasju. In kako gori in zbada spomin, da je šel z Jernejo!



Srebrna se nasloni ob turbanski vih nagrobnega spomenika in vrže z nepotrpežljivim gibanjem ram plašč nazaj: Jerneja, kdo pa je Jerneja? Priprosto kmečko dekle, ki jo je bil pustil Matija, ko mu je bila Srebrna samo namignila. Nikdo ni opeval Jerneje, nič nima, nič nè zna, trda ji je beseda in težak korak. Za Srebrno pa se je oziralo plemstvo vse dežele,

ko je bila v Ljubljani, in koliko pozdravov in pisem je dobivala. In tu: Kaj je ne bi imel rad Uzref-paša zase, ko jo izobrazuje za sultana, kaj je ne bi rad imel Alaj-beg, ki jo je pripeljal po ukazu v Bosno, in — Omar — zlata pesniška duša, ki jo uči pripovedovati pravljice, kaj ji ne pravi najlepše pravljice s svojimi črnimi očmi? Pravljice, ki je ne sme poslušati poštena poročena žena, če je tudi v turški sužnosti. Omar, tako ji pripoveduje sužnja Kata, se noče ženiti, dasi mu izbira sarodstvo že dolgo nevesto. Bogat je, pa se sprehaja od rodnega gradu v Slivni do Vrhbosne, od Carigrada do Bruse. Udeležuje se rad lova in igre, čita in piše, poje in svira. Ne gledaj me, Omar črnooki! Moža imam...

Dve ženi ima Uzref: Asra, prva žena, je Turkinja iz Jedrena; Voja, druga žena, je Bosanka.

Sovražita se med seboj — družijo pa sovraštvo napram sužnji, ki jo gleda pregoreče njun mož. Bojita se. In edini sta v tem, da mora Srebrna čim preje iz Vrhbosne.

Pa prišli sta tudi v tem do nasprotja. Asra sili moža, da spravi sužnjo kakor namenjeno v Carigrad — Voja mu prigovarja, naj jo da za ženo njenemu bratu. In vendar ve Voja, kaj je zakon pri katoličanih. Imajo sploh zmedene glave ti turški Bosanci. Še jim je v krvi krščanska vera njih očetov, krščanske obrede in nazore mešajo s turškimi, pojejo in govore bosanski.

Turkinjo, mohamedanko, bi radi naredili iz kristjanke sužnje. Hodža se trudi dan za dnevom, da ji dokaže, kako je ustvaril Allah svet, kako nasprotujejo hudobni džini pravovernemu, kako je Mohamed pravi prerok... A Srebrna ga zavrača, mu dokazuje. Hodža si puli brado, skače izgubi mirno dostojanstvo prerokovih sinov.

Ne tepejo je z bičem. Ne priganjajo je z delom. Skrbijo za njeno lepoto. Kopanja in mazanja ni konec. Pljunil bi ded. Pusti dnovi sužnosti. Zakaj ne pride Matija in je ne reši? Kadar zalaja četa grajskih psov, meni Srebrna, da je Matija s Solimanom. Pa ga ni! Seveda: kmet! Lamberg bi jo bil že rešil. Vitez Lamberg. Težka je kmečka kri, ne more se vzpeti do vitežkih dejanj. Ne mara od doma, če mu tudi odvede Turek ženo. Kaj žena? Njivo je treba preorati. Tomaž je imel pevsko žilo, pa je znal umreti revež za njo. Veseljak Lihard je dal svojo glavo, tisto strašno krvavo glavo, ki plaši Srebrno vsako noč! Izbuljene oči ji očitajo...

Komaj da zatisne oči, plane s krikom pokonci. «Morilci! Roparji! Doli z glavo!» vpije, da spravi ves harem po konci. Kuhajo ji rože, da se ji umiri kri. Kaj mi kuhaš, Kata, izbrišite spomin, slike, očitavanja, strah... Vse je slepilo — prijazna beseda in tolažba, resnica so sami tisti pogledi, ki ti pravijo: sužnja si in če hočem, boš moja!

Srebrna si zasloni oči. Nikdar ne speča, nikdar ne izbrisana slika se ji ponavlja kakor po noči. Strašna glava na kolu in Tomaž na tleh. In divjaki

okoli nje. Osoren glas veli: «Na konja ž njo!» Ona se brani, Ona se brani, skuša vzeti Turku sabljo... Vse nič... Kje je Matija? Soliman tuli... Osorni glas divja: «Posadite! Zamašite usta!»

Jemlje ji sapo, veže roke. Brani se. Zdaj roka, ki odpije zamašek, nož, preseka vrv. In mehak glas, ki očita: Živina si, Alaj-beg! Ji hoče polomiti roke in zobe in razčleniti čeljusti. «Lep dar bo to za sultana!»

Dar za sultana — ona — Srebrna? Kaj sanja vse to? Ne. Osorni glas se jezi: «Da nisi svak Uzref-paše, Omar... Vem, da so te dali za stražo z menoj. Ti misliš, da se lovijo sužnje kakor jerebice. Odpravi hitro, če ne, zažgem selo in grad.»

«Žažgi, živina,» je zavpila ona kakor iz sanj. «Bolje da poštena zgorim, kakor da živim v sramoti.»

Turek je zapel: «Pila boš šerbet in kavo, jedla pilav in halvo...»

Turek, ki so mu rekli Omar, ji je prigovarjal: «Usoda ti je odločila odlično mesto, od tam boš lahko pomagala svojemu kraju. Sedi na konja, sedi prelepa, da ti ne izgori rodno selo, da ne boš jokala za roditelji — in za svojo lepoto in čast.»

Osorno je velel Alaj-beg:

«Odslej ti bode zrl v lice samo tvoj gospodar, kristjana! Zavežite ji zavijalko tako, da ne vidi in ne more vpiti!...»

Pa je šlo kakor v pravljici, ko jasejo mrtvi ob luninem svitu. Zdaj v brdo, zdaj niz brdo, zdaj po ravnem in prostem, zdaj po gozdu, čutila ga je Srebrna po vonju dreves, po vejah, ki so udarjale ob jezdece, zdaj ob vodi, ki je šumela zamolklo, od daleč. In ves čas je čutila Srebrna, da je ob njeni strani prijazen Turek.

Kmalu ko so se izpustili v dir, so peketali za njimi konji. Slišali so se strelji. Ah! Iz grada, iz Senožec! Srce je zavalovilo... Toda strelji niso zadeli in turški konji so bili urnejši. In drugič v noči: topot konj — krūk... Pa je letelo nekod in nekam nekaj besed... Bili so Turki. Razumela je ime Malkoč-beg. Srebrna je upala. Mogoče počaka kje kakor tolikokrat plemstvo, da pridejo Turki s svojim ropom... Dolga — neskončno dolga je bila pot, ujetnici se je zdelo, da jezdi že tri noči in dni.

Na prvem počivališču na goratem vrhu ni hotela Srebrna okrepcila. Vprašala je samo Omarja: «Ste vi od čete Malkoča?»

In ko je dobila odgovor, da je Malkoč daleč za njimi v deželi, je vedela, da upa zaman rešitve. Radi samo ene žene in to še tlačanove se ne bo zbralo plemstvo. Da! Ko bi živel še Lamberg...

Srebrna se je začela jokati in zajokala se je v spanje. Še v polsnu je slišala vzdih Alaj-bega:

«Vse lepša je, kakor sem si mislil... Tudi jaz bi ji dal častno mesto v svojem haremu.

(Dalje prih.)

Esfira. Povest o votlih očeh. — (Angelo Cerkvencik.)

(Nadaljevanje.)

22. decembra 1918.



anes sem zopet šla k Markovu in sem ga zaprosila, da mi pove, kako se je mogoče usmrtiti tako, da bi nihče po smrti ne mogel ugotoviti, da se je človek sam umoril. Zasmeljal se je.

«Markov, smešni ste, saj vam bom vse pošteno plačala. Rada bi vedela. Zakaj bi mi tega vsega ne povedali?»

«Prerad vas imam, Esfira!»

Stud me je vso navdal. Njegove oči so se pasle po mojem telesu in občutek, kakor da mi leze neka ostudna golazen po nagem telesu, me je mučil vprav do srca.

«Vi me imate preradi, vi, Fedor Nikolajevič? Vi ne morete nikogar imeti radi!»

«O... o... o!»

«Ne, ne morete!»

«Ali naj vam dokazem?»

«Vi ljubite samo denar, prijetno in brezdelno življenje, čeprav bi mogli ustvariti mnogo koristnega.»

«Ustvariti pomeni: napraviti nekaj iz — nič! Ha-ha!»

Čakala sem, da se je izsmejal.

«Gospod doktor, vi menda ne veste, da v naši hiši velja najprej moja volja!»

«Zakaj mi to pravite?»

«Zato, ker poznam vaše upanje. A ta vaš up je jalov, je slep! Nikdar ne bom vaša žena.»

Zasmeljal se je. Grd in besen je bil njegov smeh.

«A jaz vas lahko baš v tem trenutku prisilim, da me vzamete za moža.»

«Kako?»

«Šel bom k vaši materi ter ji povedal, s kakšnimi mislimi se bavite.»

«To bi vam malo pomagalo; saj bi mama verjela samo meni, nikdar vam! Še raje bi mi verjela, če bi se omožila, vam kljubu, s profesorjem Peretzem, ki ga tako zelo ljubite.»

«S tem tepcem!»

«Če pa se premislite in mi poveste način... ali pa me celo na kakšen način... no, v tem poslednjem primeru dobite dvojno vsoto. Opozarjam vas pa, da ne sme niti najmanjša sled na mojem telesu dokazati, da sem umrla od nasilne smrti.»

«Ne morem, nič ne morem storiti.»

Tako je rekel po dolgem premišljevanju in se ustavil pred menoj.

«Če je tako,» sem mu odgovorila, «bom danes mesec dni Peretzeva žena! In vi dobro veste, da se ne umem šalitil!»

«Ne, njegova žena ne boste! Kako visoko vsoto mi nudite?»

«Biserno ovratnico, ki stane petdeset tisoč dolarjev. Saj ste jo videli.»

«Kdo mi jamči, da me ne bodo morebiti pozneje zaprli zaradi tatvine?»

«Moje pismo in moja želja, ki jo bom napisala v oporoki.»

«Pogodba je sklenjena. Sprejem!»

Segel mi je v roko.

Kakor da je smrt vtisnila svoj ledeni pečat na poslednjo stran knjige mojega življenja!

V prvem hipu sem se prestrašila, da bi morda Markov po moji smrti mogel mami povedati, kako in zakaj sem umrla, a kmalu sem se potolažila, ker sem spoznala, da bi s takšno izpovedjo tudi sebe pokopal.

Sedel je in umolknil. Premišljeval je. V izbi je bilo tako tiho, da sem štela udarce njegovega srca. Nepričakovano je tlesknil z rokami, zažvižgal in poskočil.

«Imam jo, imam jo!»

«Kaj imate?»

«Misel, misel! Imenitno misel!»

«Misel?»

«Živa kultura, živa kultura bacilov mi bo pomagala.»

«Živa kultura?»

«Da! Vbrizgnil vam bom v kri bacile tuberkuloze! In še korist bom imel od tega... Ah, kaj vbrizgnil! Pojedli jih boste takšno dozo, da vas bodo v najkrajšem času uničili. Divja strast me je obšla, da bi mogel gledati, kako bodo trgali pljuča... Toda obljubiti mi morate... obljubiti...»

«No, povejte vendar!»

«Zelo ste pametni, Esfira. Razumeli boste, kar vam bom povedal. Če že morate umreti, tedaj naj vaša smrt koristi znanosti, medicini. Imam zajce; z njimi delamo takšne poskuse. A jaz sem vedno trdil in trdim še danes, da razlika med posameznimi vrstami sesalcev tiči v krvi, da, v tistih najdrobnejših delcih krvi, ki jih do danes ni še nihče raziskal... Veste, včasih se mi zazdi, da ima človek dušo v krvi... Strela vendar, če bi bila kri pri meni in pri zajcu enaka, bi moral zajec prav tako misliti kakor jaz. In naposled ne gre zgolj za kri, marveč tudi za drugo snov, ki je značilna za poedine vrste. V vsakem atomu obstoji razlika, ki je še nismo analizirali, ker je presubtilna, ker tvori tako rekoč bistvo naše zavesti. Zato sem vedno trdil, da nam more zastrupljanje zajcev odkriti komaj slutnjo resnice. Šele zastrupljanje človeka bi nam moglo odkriti živo resnico... Kopico ljudi bi morali imeti pri roki... takole veste: na vešala obsojene zločince, norce iz norišnic. Pri teh slednjih bi morebiti ne šlo več, ker njihova kri... ah, pustimo to... Zato, vidite, mi morate obljubiti, da mi boste natanko poročali o vseh

pojavih, ki jih boste čutili v sebi. Pisali boste zapiske. O tem vas bom še poučil. Ali mi obljubite?»

«Zakaj ne?! Mogoče mi bo to opazovanje celo odvrnilo neprijetne misli, ki bi me utegnile motiti... Vendar pa bi raje videla, da bi me poskusili umoriti na kakšen drugačen način.»

«Ne, ne, znanost, medicina...»

* * *

Zdaj, ko sem doma in premišljujem o vsem tem, me postaja strah. Ne vem pred čim, a vem, da se bojim pred nečim nepoznanim, temnejšim nego je tema mojih oči. V temi vstajajo in rastejo postave brez obrisov in brez razmer.

Zaman napenjam oči, da bi jih objela s svojim pogledom.

Kaj bo?

Ali sem ravnala prav?

Rihard!

Razumel si me, niti z besedico se nisi v poslednjem pismu dotaknil stvari, o kateri sem ti bila pisala.

Tvoje besede «Življenje je podobno deročemu hudourniku; noben nož mu ne bo odsekal glave. Nož se bo zmočil, hudournik bo drvel dalje,» so prišle prepozno.

Vse to sem si tisočkrat sama povedala, a mamino trpljenje je tako nepopisno brezumno, da sem pričela spoznavati zmisel trpljenja tudi brez oči. Oblike so si nasilno utrle pot v možgane in so se postavile pred mene.

Uzrla sem vas vse po vrsti.

Videla sem solze in čezmerno trpljenje, videla sem oči svoje matere in sem se prijela za srce.

Predragi, vse misli in sploh vse, kar sem si mogla povedati, vse je bilo tako neznansko majhno spričo trpljenja, ki sem ga jela gledati, da je zartlo v meni prav vse pomisleke.

Markov je izvršil, kar mi je bil obljubil.

Bila sem pri njem.

«Esfira,» je rekel, «povabil sem vas danes zvečer na svatbo. Esfira, v svojo rdečo sobo sem vas povabil. Vi ne veste, kakšna je rdeča soba. Ne morete vedeti, kaj je rdeče. Vse velike reči so rdeče...»

Kri je rdeča, tudi vaša kri, Esfira!

Ogenj je rdeč.

Ljubezen je rdeča, srce je rdeče...

Poglejte svoje srce, pogovorite se ž njim in spoznali boste rdeče.

Srce more žrtvovati samo sebe.

Tistikrat, ko ste me prosili, ko me je vaše srce kleče prosilo, naj ga z enim samim sunkom prebudem, tisti večer sem vzljubil rdeče.

Rdeča soba.

Na rdečem divanu sedite. Luč je odeta v rdečo svilo. Čez ramenā vam pregrinjam ta škrlatno rdeči plašč. Na glavo vam polačam ta zlatordeči diadem s krvavordečim očesom — rubinom.

Vi ste ta večer moja rdeča kraljica.

Esfira...

Plameni v kaminu plapolajo rdeče, rdeče... kamin je odet ves v rdeče steklo.

Esfira, danes bi še jaz želel umreti z vami.»

Predragi, občutila sem rdeče in bilo mi je toplo. Pozabila sem za nekoliko hipov prav vse. Vživelā sem se v rdeče.

Videla sem...

Zazdelo se mi je, da sem zgradila babilonski stolp, dokler je božanstvo spalo, da sem se povzpela do nebes, da sem videla Boga.

«Pij, Esfira,» je zašepetal Markov, «pij, moja rdeča kraljica, na zmago rdečega nad vsem žalostnim, pij čašo rdečega šampanjca...»

Šampanjec se peni, šampanjec govori, šumi, kliče, poje, šampanjec svatuje, pij, kraljica, danes praznujeva svatbo!»

Trčil je s kozarcem ob mojo čašo.

Zvok čaše je bil rdeč.

Nikdar v svojem življenju nisem okusila vina.

Tedaj pa sem dvignila čašo in sem izpila šampanjec na dušek, prav do dna.

V srce mi je seglo, objelo me je rdeče...

Nenadno je postal njegov glas tih in otožen. Še nikdar ga nisem slišala tako govoriti.

«Svatba je končana... Brezbarvni gostje že naskakujejo. Ali jih ne čutiš še, Esfira? Pazi, piši, piši... Že naskakujejo... V temnordeči šampanjec so se skrili...»

Rihard! Čašo strahotnega strupa sem izpila in strahota je bila kakor nebesa.

Nepopisno sem hvaležna Markovu, da je poslal takšno lepo smrt pome.

Vsa rdeča je bila, vsa rdeča.

* * *

Markov prihaja k meni in posluša šepet mojih bolnih pljuč.

«Prepočasi se razvija... Strela, niti sanjati nisem mogel, da imate toliko odporne moči... naposled vas bom še ozdravil...»

«Ali bi me mogli res popolnoma ozdraviti?»

«Gotovo... Recimo: mogoče... Revež sem, res, strašen revež... imam čči, da ne vidim, ušesa, da ne slišim, razum, da prav ničesar dometi ne morem.»

* * *

Mama sedi vse noči ob moji postelji in je vsa prerojena.

Čudim se, čeprav razujem.

Hotela sem pomagati le njej, pa sem tudi sebi odkrila vir neskaljene sreče, ki je menda že od mojega spočetja počival v meni sami. Kako prijetno mi je. Kaj slepe oči, prazne, votle oči, če je moglo moje srce užiti toliko neskaljene, popolne sreče! Nič me ne boli, ničesar ne čutim, kadar vidim mamó, kako vsa v skrbeh boža moje lase, kako je pozabila, da imam votle oči, kako se vsa trese za moje življenje!

Srečna sem, da je pozabila na oči...

Zdaj mi je vseeno. Živela bi, čeprav bi morala vedno ležati.

Bojim se, da bi utegnila morebiti res ozdraveti.

Grda misel je to, le včasih se mi dozdeva, da je resnična:

Mama se veseli in si prav tiho govori:

Bolna je in jaz nisem kriva...

Ali je kriva ali ni kriva?

Ni kriva! O, da bi mogel ti povedati, da res ni kriva!

Naj bo kakorkoli! Srečna sem, ker sem rešila mamó večne zavesti greha in večnega kesa.

Umrla bom... Mogoče ti ne bom več mogla pošiljati pisem... s poslednjim pismom ti bom poslala svoje zapiske. Tvoja Esfira.

Kovno, 22. decembra 1919.

Rihard!

Čitaj priložene zapiske! Zvedel boš mnogo, mnogo... vsega ne!

Esfira.

Zapiski.

1. marca 1919.

Samo mrtvi morejo o sebi govoriti resnico, če so jo mogli, dokler so živeli, doseči...

Poskušala bom pisati o sebi resnico. Zakaj?

Toliko je dejanj, ki jim vzrok leži globoko, da jim ne moremo priti do dna...

Zakaj je Bog?

Pišem...

Čutim strašne bolečine v prsih in na hrbtu in pišem natanko, kako me brezbarvni gostje naskakujejo... Zvečer mi je težko, vroče.

Mama stoji ob postelji in me boža s svojim pogledom. V možganih čutim ostro bolešt, kadar mislim, kako bo ta žametasti pogled taval po teh

strašnih, praznih, mrtvih dvoranah, kako ne bo imel več Esfire, da bi jo božal, kako bo zaman iskal praznih, mrtvih oči...

Tisti čas že prihaja...

Bojim se in komaj čakam. Naveličala sem se vsega.

«Esfira,» mi pravi mama, «zakaj se braniš drugih zdravnikov?»

«Mama, Markov je znamenit zdravnik. Zakaj bi klicala koga drugega? Diskreditirala bi ga pred ljudmi. Ker bom brezdvomno itak kmalu umrla, mu ne smem in tudi nočem kvariti ugleda.»

Zlagala sem se.

Rihard, to je druga laž... O Rihardu sem se zlagala... oh ne... le resnico sem zamolčala... Ne morem, ne smem o tem pisati...

Drugič sem se zlagala, svoji materi prvič...

Rihard, moj dobri prijatelj! Kaj bi rekel, če bi vse to vedel?

«Laž,» je dejal, (in nikdar ne bom pozabila teh besedi), «je vir vsega, čemur pravimo: greh, zločin.»

«In če morebiti komu z lažjo koristimo, če nikomur ne škodimo?»

«Smešno vprašanje, Esfira, kajti tistemu, ki lažemo, najbolj škodujemo, ker mu ne damo spoznati resnice, marveč ga namenoma in skoraj nasilno gonimo v zmoto. In cilj vsega človeškega udejstvovanja je vendarle: resnica. Zakaj bi drugače tako koprneče hrepeneli po resnici?»

O, mama bi tako trpela! Če bi danes moja mama zvedela vse po pravici, ali ne bi zblaznela od žalosti?

Kaj bi mi moj prijatelj odgovoril?

Bojim se pred tem odgovorom.

Včasih se mi v daljni bodočnosti pokaže mati in vidim jo, kako joče nad spoznanjem resnice.

Resnica je kakor čas, tema, praznina. Večna, ena sama, nerazdeljiva. Clovek mora imeti dušo že zaradi resnice.

Verujem, da se bova nekaj srečali in vem, da ji ne bom mogla tedaj nič več prikrivati resnice.

Kako me bo tedaj pogledala?

Ze danes jočem ob tej pomisli.

Markov je rekel: «Vam tedaj ni za neko objektivno resnico samo na sebi iz nekega zelo važnega razloga, o katerem sicer jaz prav nič ne vem, o katerem bi pa n. pr. vi morali biti poučeni, ker se za resnico potegujete; vam gre tedaj zgolj za lep vtis, ki ga hočete ohraniti pri svoji materi, samo zato ji hočete govoriti kristalno resnico, ker verujete, da živi v vas in v njej večna duša.»

Umolknila sem. Po dolgem premišljevanju sem mu odgovorila: «Res je, to mi je najvažnejši zunanji vzrok, a baš ta vzrok, da se želim namreč ohraniti neomadeževano, pove zelo mnogo, pove, da leži resnični vzrok v meni sami.»

Zakaj Markov ne veruje v dušo? Ali ne živi duša sama zase tako poglobljeno, silovito življenje, da jo mora vsako bitje občutiti kakor sebe samega? Ali res morejo živeti ljudje, imeti dušo in ne verjeti vanjo?

Včeraj zvečer se mi je razjasnilo tudi to vprašanje, ko sva z Markovim razpravljala o posmrtnem življenju.

Spoznala sem, da Markov nima — duše.

Nočem razmišljati, kako in zakaj. Verujem.

Zlagala sem se.

Težko umiram. Manj vredna sem postala...

Rihard bi me obsodil... obsodil me bo, ko bo to zvedel.

Mogoče mi bo odpustil.

Odpuščenje je največja kazen.

Kajti odpuščenje je milost.

In milost je krivica.

(Konec prih.)

Rodni zemlji. *(Radivoj Rehar.)*

Sanjal sem te...

*Sanjal sem te, sanjam še te često,
kot je Adam sanjal izgubljeni raj,
in če mogel — vrnil se nazaj
v tvoje bi okrilje zvesto.*

*Ne gospod in ne poet:
vrnil bi se kakor kmet med kmete,
kot med svojce se zgubljeno dete
vse skesano vrne spei...*

Vipavska dolina.

*V naročje Kolka, Nanosa in Čavna
je vsa cvetoča, vsa dehteča legla,
desnica ji pod sivi Col je segla,
levica boža loška polja ravna.*

*Kraj nje v zatišju sanja starodavna
Vipava moja... Kakor da prepregla
bi bol stoletij jo, ki so odbegla,
vsa tiha je, a vendar vsa mikávna.*

*In nižje doli Šturije so bele
usejane v polje, kraj, kjer zastrmele
oči so moje prvič v luč življenja.*

*A tam na njeni levi, srčni strani,
se dviga Slap, kjer so v mladosti rani
uzbrstela moja prva hrepenenja.*

Slap.

Poskrite med kostanje in orehe,
se stiskajo po bregu sive hiše
in le njih rdeče, s korci krite strehe
dvigujejo vse više se in više
do bele cerkve svetega Matije.

Tam blagoslova iščejo vaščani
ob vseh nezgodah bednega življenja,
in ko izpraznijo, Bogù udani,
poslednji kelih svojega trpljenja —
jim še počitka dà ob svoji strani.

Le nam, ki smo kot lastavice mlade
po svetu se negodni razbežali,
ni blagoslova svetega Matije;
le mi — popotniki postali
brez svoje zemlje smo in domačije...

Orehovica.

Po sredi cesta in ob strani hiše,
vse drobne kakor plaha jerebice,
za latnike zakrivajo in fige
od burje in dežjà razrito lice.

In kakor one — plah je njihov rod
in trd je kot orehova lupina,
le jedro je njegovo mehko
kot podtrojiška bela vina.

Od njih — po materi Orehovčanki —
izvira mojega srca mehko,
trdota misli, plahost in sanjavost,
da ves sem — njihova podoba...

Vipavska pomlad.

Cvetejo črešnje, mandelji in breskve Prihajajo zveplanja in škropljenja
pod toplim solncem, zelene štradoni najtežji dnevi, vendar polni nade,
in v vinogradih sklonjeni šparoni da ko bo prišla jesen v vinograde,
že zarod nov poganjajo in liste. obilna in bogata bo bendima.

Cvetejo črešnje... In za letom leto
obnavlja čas se cvetja in zorenja, z
le naših mladih sanj in hrepenenja
nobena pomlad več nam ne povrne...

Pod svetim Pavlom.

*Kot da so metulji beli
seli v breg pod Svetim Pavlom,
se belijo mandelji cvetoči
med vinogradi in topli jug,
ki od morja sem čez Kras se nosi,
trže cvetje z vej in trosi
ga na pot...*

*In kot da bi znova zeleneli
moji davni, moji mladi dnevi,
stopam v breg med vinogradi
poln novih hrepenenj...
Bratil bi se z jugom toplim,
poigralval s cvetjem belim
in še s samim svetim Pavlom
rad bi — bratovščino pil...*

Mojim pradedom.

*Pradedje moji, dedje in očetje,
vi tiho speči v zemlji svoji rodni,
ki ste ljubili jo življenje celo,
kar vezalo vas nanjo je, trohnelo
ni z vami v tihi, tesni groba jami:
obnovljeno se v srcu mojem drami
in tiho kliče zopet me domov...*

*Šel sem edini drugo pot kot vi:
od zemlje, ki ste v znoju jo orali,
so v svet varljivi mladega speljali
visoki upi me, obeti smeli,
a ko ob koncu bodo dogoreli
in ugasnili na vekov veke v meni,*

*nemira, hrepenenj in želj plaméni,
se urnem k vam ves veren in udan,
da z vami bom poslušal, ko nad nami
bo zelenela in cvetela plan
in bo v vinograde vipavske
pripekal solnčni dopoldán...*

Kje so moje rožice? (Ciril Jeglič.)

1. Blagor tistim, ki niso pozabili na kmetško zdravje in so srečni, če jih v samotni pozdravi veselje cvetočega nageljna! Blagor njim, ker v srcu se smeje jim večna pomlad!

2. Blagor deklici, ki zaupa svoje ljubezni skrivnost drhtečemu popku majniške cvetlice in diha svojo zvestobo v tajgelček, nagelj in rožmarin! Blagor fantu, ki ga presune moč in tiha iskrenost vonjive resede, razuname in očisti ogenj pelargonij, ki mu jih je na oknu prižgalo dekle za spomin! Vernejše in vse krepkejše zaživi ljubezen, ki jo v dušo objame sladka mladost in zanos pokojno hrepenечеga življenja cvetlic.

3. Mlada žena, mladi mož, je lep, še živ in mlad vajin dom brez radosti zelenega, kipečega vrtiča? Dom brez zelenja in cvetja je žalosten dom, in blagoslovljena domačnost, ki iz rožic cvetel!

4. *Ti dete, predobro imaš mamico, ki zjutraj, zvečer ljubeče hiti pogledat, kaj delajo rožice. Blagor ti, mlado srce, ki te je majka naučila ljubezni do cvetic!*

5. *Pušelj pa mora bit', zelen al' p'jav, ko boš slovo jemal! Kadar boš najbolj sam in truden v tujini, spomni se daleč nazaj v domačo pobožnost kmetske izbe: še zmirom zvesto se tam nagelj razcvéta, ob njem tvoja sestra misli na tebe in moli za tebe, da zdrav in dober spet prideš počastit domovino. Kjer naš nagelj prepeva, tam, tam je tista solnčna, topla, dobra in vesela domovina, ki njej enake ne najdeš nikjer!*

6. *In misliš, da mu je težko umreti, kogar ob smrtni uri tolaži blagi duh rožmarina? Lepo je na svetu, kjer rožice cveto, in prelepo je še v grobu, ki nad njim šepetajo pozdravi cvetic.*

Mrak. (Franjo Neubauer.)

*Nad menoj oblaki gosti,
voda temna pod menoj,
vse je temno, duša draga,
bel je le obrazek tvoj.*

*Ljubil belo bi obličje,
pa je v mislih mojih mrak,
ker usoda mi je temna
kakor potok in oblak.*

Žena in mati v zgodovini. (Marica Koželjeva.)



ož in žena sta bila v stvarstvu izprva eno. On, ki je ustvaril človeka, je pač ločil moža in ženo, a dejal, naj bosta dve telesi in ena duša.

S svetlo-nravne višine pa je padlo pozneje človeštvo v brezna zla in izprijenosti.

Kakor temna slutnja spremlja prokletstvo, ki je bilo izrečeno nad ženo, njo samo v davnih, zgodovinskih časih. Učenjaki paganskega sveta so imenovali ženo zlo in največjo bol na zemlji ter trdili, da je en sam mož več vreden nego tisoč žena. Tudi krščanski srednji vek je bil teh misli, da je žena dosti manj vredna

od moža.

Dramatični primer za to nam nudi prvo raztelesenje človeškega trupla, ki je bilo prepovedano v srednjem veku od cerkve pod smrtnim grehom. Kljub tej strogi prepovedi se je drznil učenjak Mondino da Luzzo kot prvi raztelesiti človeško telo, a vzel je truplo mrtve žene, misleč, da bo manjši greh, ker žena po takratnih nazorih niti izdaleka ni bila enakovredna možu.

Žalostno dejstvo je, da je propadala žena v davni zgodovini čimdalje bolj, ni imela niti ponosa, niti časti.

A kdo jo je pahnil v tako brezno? Ne moremo si, da ne bi očitali možu, da je storil to on sam, ki je ni čuval, ko ji je bil za gospoda.

A težko je podajati žalostno, onečaščno sliko žene prošlih dni nam, ki smo uživali vsi srečni svojo mladost v varstvu one ljubeče, vse žrtvu-

joče matere, ki nam je sijala in nas ogrevala s svojo ljubeznijo nalik vseoživljajočemu solncu.

Premotrimo le gola dejstva, ki so povzročila propast žene v toli slavljanih, umetniško dovršenih časih pri Grkih in Rimljanih.

Poiščimo v dobi, ko proslavlja Grška v mnogostranski in bogati literaturi ženo in mater.

Najštevilnejši sloj moramo sploh izločiti, ker ondi ni najti bitja, ki bi zaslužilo to ime. To je med množicami sužnjev. Teh je bilo toliko, da jih je prišlo na vsakega svobodnega meščana najmanj 20. O teh najbednejših je zapisal in rekel Cicero, eden najpopolnejših učenjakov tedanje dobe, da so le «orodje, ki govori!»

Sužnjem zakona niti dovolili niso ali le izjemoma, in sicer kot osobito odlikovanje gospodarja. Nepopisno tragična je bila usoda sužnja, ki so mu zabranili vsako srečo v družini. Gospodar, ki ga je primoral s krvavo silo, da je delal zanj, mu ni privoščil, da si odpočije na srcu ljubljenega bitja, ni mu dovolil trenutka miru, ki jih je najti edinole v mirnem družinskem krogu.

A pustimo to žalostno sliko ter obrnimo poglede tja v solnčne sfere, v bogastvo in razkošje onih, ki so se gibali v zlati svobodi. V hišah svobodnih meščanov so živele žene v prostorih ločeno in zaprto. To niso bile ječe niti ne haremi, vendar prostori, kjer so bivale žene dosmrtno. Platon imenuje žene bitja, ki žive skrito od sveta ločeno življenje.

Grški pisatelji so opominjali venomer, da je potrebno zapirati žene z močnimi ključavnicami. Občevale so le s svojimi sužnjami. Brez-moževega dovoljenja ni smela žena iz dvora. Ona, ki bi si bila upala sama venkaj, bi jo bil lahko najstrožje, celo s smrtjo kaznoval.

Ker je živela grška žena tako skrito in nepoznano, je umevno, da je bila docela neizobražena in nesamostojna. Od vse duševne kulture je bila že vnaprej izključena. Možu je ostala docela tuja, ni mu znala v ničemer svetovati. A saj je tudi vprašal ni sveta. Zdel se mu je zločin, da bi pustil ženo izobraževati.

Kjer pa je manjkalo izobrazbe duha in srca, tam tudi ni bilo ljubezni. Niso bili plemeniti nagibi, da, niti najmanje nagnjenje, ki je spremljalo nevesto v zakon.

Grška žena ni imela nikake pravne zaščite. Šlo je tako daleč, da pogodba ni bila veljavna, če jo je sklenil mož na ženino priprošnje.

Da, mati vdova je prišla v sinovo oblast brž, ko je bil polnoleten. Hladno in zdolgočaseno je živela žena, če je postalo njeno življenje neznosno. Kjer ni bilo ljubezni, tje se je ugnezdila zahrbtna nezaupnost.

Le v svobodi se razvija tudi čednost. Niso bili zidovi dovolj visoki, niti vrata tako tesno zaprta, da bi jih ne bila odprla podkupljiva moč zlata. Pečat in ključavnica nista obvarovala npravnega življenja grške žene.

K temu ni treba omenjati, da ni bila zvesta žena možu, a še manj mož ženi in obojestranske ločitve so bile na dnevnem redu.

Morda pa je žela vsaj grška mati priznanje, ki so ga odrekli samo so-progi? Ali ni zbudila v otroku, v sadu svojega telesa, ono neodoljivo ljubezen, da je storil za njo vse?

Grški zgodovinarji povdarjajo globoko spoštovanje, ki so ga gojili otroci napram starišem. Zdel se jim je nemogoč zločin, da bi se pregrešil

sin ali hči nad svojimi roditelji. Zato je Solon v svoji zakonodaji, ki je bila sicer temeljita in izčrpna, kazen za tako dejanje docela izpustil.

A zgrozimo se, ko čitamo zlasti pri Špartancih, s kako kruto roko so posegli v svetišče materine ljubezni. Tam je bilo dano očetu na milo voljo, ali je hotel obdržati novorojeno dete ali ne.

Najtešče je zavrgel novorojeno deklico, ki so jo prodali ali izpostavili divjim zverem.

Če je sprejel oče otroka, je bil pač v materini oskrbi, in sicer deklice do svoje poroke, a dečki do sedmega leta, to je, dokler jih niso začeli poučevati.

A še ta skromni del vzgoje je morala deliti mati z dojiljo in sužnjo, ki sta hkrati z njo vzgajali otroka.

Mati in sužnja sta poučevali nedoraslo deklico le v najpotrebnejšem znanju. Javnih zavodov za izobrazbo deklic ni bilo. Poklic žene je bil v tem, da je znala nekaj gramatike, poleg tega pa presti in tkati. Znanstveno naobraženih žena med Grki ni bilo, izvzete so seveda hetere, o katerih bom govorila posebe. Ne moremo si predočevati, kako silno duševno brezdno je ločilo izobraženega Grka od grške žene in deklice.

Zapostavljanje grške žene in deklice iz boljših stanov bi še kako opravičevali, ko bi ne bili dajali tega, kar so odrekli njima, v bogati meri heteram.

Le-te so dobivale najskrbnejši pouk v znanosti, literaturi, umetnosti. Imele so tolik vpliv na javno življenje, da so mongokatere izmed njih neizbrisno v zgodovini. Družabno so bile neomejene. Njim so dvorili moške ter jih oboževali, dokler so bile mlade in krasne. Nikomur ni prišlo na um, da bi zameril poročenim možem občevanje z njimi. Znale so pa tudi rafinirano zabavati, očarujoče govoriti, skratka, razpolagale so z vsemi najvpljivejšimi sredstvi, da so privlačevale moške, ki so bili docela v njihovi oblasti.

Oboževane so bile nalik boginjam in njihovim duhovitim domislicam je pripisovati dejstvo, da so ustvarili umetniki, kakor Apol i, dr. nesmrtna dela. Celo npravno tako strogi Sokrat je obiskal s svojimi učenci slovečo hetero Teodato ter jo seznanjal s sredstvi, ki privabljajo moške.

Imena slovečih pesnikov, modroslovcev, govornikov, državnikov so v tesni zvezi s heterami, ki so vladale možem z neumljivim vplivom.

V Sienkiewičevem romanu «Quo vadis» čitamo o takem razmerju duhovitega filozofa in pisatelja Petronija s hetero Evniko.

Tako je imela Grška za svoje svobodne hčere in soproge dragocene obleke in drago kamenje, da so si dičile čelo in lase, a zaklade znanosti, umetnosti so poklanjali heteram.

* * *

Tudi v drugi klasični državi, ki je vladala istočasno svet, namreč razsežni državi rimski, vidimo ženo in mater le pri svobodnih Rimljanih. Sužnji so živeli tudi tu slično bedno življenje liki na Grškem.

Žene v takozvanih višjih krogih so bile tudi tu v oblasti in odvisnosti moža, ki je bil gospodar njih življenja in premoženja. Vendar rimska žena ni živela tako samotno in zaprto. Umetnost in znanost ji nista bili tuji. Rimska mati je smela sama vzgajati svojo deco in je bila na to pravico ponosna. Od rojstva je čula sama nad svojim detetom, došla ga je in ne-

govala ne le telesno, oblikovala mu je tudi duha. Še danes je znan rek iz tistih dob: «V materinem naročju se vzgaja dete.»

Rimski sinovi so visoko čislali svoje matere. Za zgled naj navedem le Koriolana, junaškega vojskovodjo, sina Virginije. Ko ga je prosila mati, naj prizanese mestu radi nje, ji prošnje ni mogel odreči. Materi je ugodil, dasi je moral radi te popustljivosti sam v smrt. V bolesti in sinovski ljubezni je vzkliknil: «Mati, rešila si Rim, a pogubila si sina.»

In kako zelo so bile ponosne matere na svoje sinove, nam slika znana prigodba, ko je pokazala mati obeh Grahov plemenita Kornelija iz rodu Scipionov svoja sinova bogati in v dragih kamenih se blesteči rimski gospe, rekoč: «Tu-le so pa moji dragi kameni.»

Lepo in plemenito je bilo življenje rimske žene, dokler ni začela Grška uveljavljati svojega mogočnega vpliva.

Verno sliko pravno visokostojee žene nam daje Brutova Porcija, ki jo je ovekovečil Shakespeare v svojem nesmrtnem delu. Ona se čuti možu enakovredna. Zahteva, naj vidi on v njej svojo tovarišico in ne priležnico, ženo, ki je pripravljena z njim deliti bridkost in veselje.

In kako so se tudi možje zavzemali za pravno življenje svojih žena, nam je drastičen primer žena Tarkvinija Kolatina, nad katero sta se pregrešila sinova zadnjega rimskega kralja Tarkvinija Superba. Ona si je vzela življenje, užaloščena nad njuno zlobo, a njen mož se jima je strahovito osvetil. Ta dogodek je bil pravzaprav neposredni vzrok, da je propadlo rimsko kraljestvo in se moralo umakniti republikli.

Ko so si podjarmili Rimljani spodnjo Italijo, so si navzeli grške znatnosti in jeli v vsem posnemati način grškega življenja. V boljših družinah je bil običaj, da so najemali vzgojitelje svojim otrokom, ki so morali biti Grki; običajno so bili to izobraženi sužnji. Moderen je bil v oni dobi grški jezik. Kvintilijan je zahteval, naj se priučijo rimsko dete preje grškemu nego materinemu jeziku.

A bolj kvarno od grškega jezika je vplivalo na Rimljane posnemanje grških razvad. Razbrzdano grško življenje je vplivalo pogubno na močne Rimljane, ki so živeli vse dotlej zdržno. Silno bogastvo, ki ga je pridobil Rim z novimi pokrajinami, mu ni prineslo blagoslova.

Rimsko ljudstvo se je raznežilo in pomehkužilo, udalo se je vsem mogočim nasladam in česar ni zmožeg sovražnikov meč, to so zmogle izlahka pogubne strasti in razvade.

Prvi znak propada vseмогоčnega rimskega carstva je bil neugnan klic ljudstva: «Kruha in zabav hočemo!» Rimsko življenje se je osredotičilo v cirkusu, gledališču, areni in razkošnih tekmah.

Rimska žena in mati je zapustila svoj dom in svoje vzgojno torišče. Stopila je v javnost in od takrat ji ni bil dom več pri sre. Izgubila je ljubezen do otroka in ni imela več zmisla za družinsko srečo. Ulica in gledališče sta ji bili ljubši od doma. Učila se je grškega jezika ne toliko iz želje po znanosti nego zato, da bi ugajala in se ponašala z njim. Zgodovino in filozofijo so študirale rimske žene, ker je bilo to takrat v modi. Vneto so proučevale tudi pravo, da so dajale lahko nasvete v pikantnih zakonolomnih procesih. Tudi s politikto so se bavile, ker jim je prijalo, da so protežirale na dvorih svoje ljubljence, ki so postali s to protekcijo njihovi privrženci na milost in nemilost.

V tem, ko je padla rimska žena že tako daleč, da ji ni bilo pri srcu več domače ognjišče, temveč je hotela le v javnosti blesteti in vladati, je iskala zatočišča pri množicah čarovnikov, čarovnic in vražaric. Tu je iskala leka in utehe za svojo prepovedano ljubezen. Tudi špiritizem s svojimi groznimi tajnami je bil priljubljen rimskim ženam. Da bi zadostile svojim neugnanim strastem ter priklicale duhove umrlih, so žrtvovale nedolžno svojo deco.

Nad vse drugo jih je zanimala telovadba in šport sploh. V borjenju so se kosale z nečloveškimi gladijatorji, radi katerih so dostikrat zavrgle dom in deco ter ušle z njimi. Prej so bile ločitve zakonov v Rimu neznane. Po končanih punskih vojnah pa niso poznale več mej. Kakor je bilo prej ženam hudo, če je prišlo do ločitve, tako so bile sedaj one same, ki so često povzročale in zahtevale ločitev.

Seneca je vzkliknil: «One ne štejejo let po številu konzulov, temveč po številu svojih mož. Ločijo se, da se lahko znova poroče, in poroče, da se zopet ločijo.»

S temi neprestanimi ločitvami je nastal v možeh strah pred zakonom. Tako brezmiselno se jim je zdelo, da so vprašali mladeniča, ki se je nameraval poročiti, jeli še pri zdravi pameti ali ni več.

Za vse te sloje, ki so bolehalo globoko v korenini, ni bilo več rešitve. Končno so jim začele presedati že tudi igre v areni. Niso jih več zadovoljevale. Zamrzilo se jim je tako življenje, postalo jim je neznosno. Zato so iskali izhoda v tem, da si ga končajo sami.

Rim se je oprijel poslednjega sredstva — samomora — kakor rešilne bilke. Tudi rimski ženi in materi, ki se je doslej naslajala v areni, se je zdelo to življenje brez zmisla in smotra. Sama je nasvetovala možu strašno dejanje in si je vzela z njim vred življenje. Mati je zašepetala grozodejstvo hčeri in jo pregovorila, da se je je usmilila. Neka rimska žena si je zabodla meč v srce in ga še vročega od svoje krvi podala možu, češ: «Stori isto, saj boli.» In Plinij poroča, da se je proslavila s tem dejanjem za vse čase.

Rimske žene niso znale obvladati svojih strasti, zato so nezveste same sebi pokvarile Rim, a iz Rima se je pokvarjenost širila v širji svet.

Dete in glasba. *)



vprašanem glasbene izobrazbe se danes bavi na stotine in stotine starišev. Minuli so časi, ko so se le premožnejši ukvarjali z muziko. Danes se glasba zopet ukorenjuje med ljudstvom, kjer je nekoč kalila kot narodna popevka, nabožna pesem ali narodni ples. Toda med človeka in njegovo glasbo je stopil sedaj še tretji činitelj, ki odločilno vpliva na umetnost prav tako kakor na vse druge panoge življenja: tehnika, ali v našem primeru inštrument. Ko roditelji premišljajo: ali naj se naš otrok uči glasbe? — pomeni to v jeziku sedanjega stoletja: ali naj se uči kak inštrument? Pri

*) Po prof. Willnerju v «Die Mutter».

tem imajo navadno v mislih klavir, kajti gosli in čelo so bolj redki, druga godala na lok in pihala pa skoro ne pridejo v poštev.

Šola goji glasbo v prav malem obsegu; pri zgodovini pač skrbno govori o vseh mogočih prastarih mučiteljih človeštva, toda Beethovna, Bacha, Čajkovskega i. dr. zavestno prezira. Vendar je baš šola v svojem temelju pravilno zapopadla zmisel glasbe s tem, da uči otroke zborovo petje. Predno pride namreč uho povprečnega človeka do gotove izobrazbe, že deluje socialni moment v umetnosti: veselje do skupnega učinkovanja, da se doseže celotnost. Pevsko uro samo na sebi najbrže podzavestno greni misel, da je petje šolska dolžnost, in pa ozračje šolskega prostora; ko pa čutijo otroci na prostem gibanje koraka meslo trde klopi, se nam jasno pokaže, kako glasba osrečujoče cprošča vsega pritiska mlado dušo, ki izraža v petju svojo svobodo in življensko srečo.

Doba, ko otrok preminja glas (puberteta, od 13—18 leta), nenadno rani vse dobre kalí. Narava dela v razvoju glasu tako dolg pomišljaj, da pri tem marsikateremu mlademu človeku izbríše zmisel za petje. In to je zlo, kajti trenotki, ko človek poje, so morda najsrečnejši in najsvetlejši v življenju ter bogato nagradijo onega, ki ostane petju zvest.

Gimnazije so že davno uvidele, koliko užitka morejo dati svojim dijakom s tem, da so ustanovile šolski orkester, pa bodi še tako skromen. Mlad človek pač potrebuje namesto petja še kako plemenitejše razvedrilo in ne samo šport, kajenje in pijačo! Kakšno zabavo imajo dijaki, ki se niso naučili nobenega orkestralnega godala! In kaj imajo lahko deklice srednješolke? Samo klavir.

Tu pa se kakor strašilo pojavita dva nasprotnika: suhoparna klavirska tehnika in osladna sentimentalnost. Instrument s 70 do 80 tipkami je pač kompliciran stroj, katerega človek ne more obvladati od danes do jutri. Potrebne so dolgoletne študije, da se v sviranju res kaj doseže. Pri tem se pa često zgodi baš nasprotno kakor pri petju. — Namesto da bi se telo sprostito in razmahnilo, prsa se razširila, mišice in živci se prepojili z neko blagodejno silo, pa se kakor pri krču zvija roka, telo se krívi in upada, živci in mišice se napenjajo tako, da občuti učenka silno utrujenost. To se redno ponavlja, če je v klavirskem mehanizmu utalešeni duh — ki je sam na sebi gotovo nekaj čudovitega — močnejši nego individualni duh otrokov, oziroma učiteljev. In tu je ona odločilna točka, katero muzikalna vzgoja lahko prav ali napačno zadene. Kljub tehničnim težkočam je treba odstraniti pouku vse, kar utruja in muči, da se otroku že v začetku ne otežkoči sviranje klavirja (ali violine) nič bolj kot petje; zato pa se mora kolikor mogoče skrčiti vsa nakopičena učna snov in nepotrebni zapletljaji. Jako važno je, da spoznamo, kako nalaga baš začetni pouk preveč zahtev na otroka ter ga s tem zmeša in obremeni.

Odrasli, ki gleda le na gibanje prstov, navadno prezre, kako se morajo otroški možgani napenjati, da pazijo istočasno na pravilno držanje telesa, rok in prstov ter na note z 1 in 2 ključema, na pravilno poudarjanje in vezanje zvokov in predvsem na takt. Učenec, ki ne more svoje muke izraziti z besedami, si pomaga s tem, da stalno izpušča, kar se mu zdi najtežje: ali sedi z upognjeno hrbtnico, ali drži slabo roke, ali igra neprestano napačne note itd. Po izkušnji nekaterih pedagogov bi morale biti pri početnem igranju klavirja celo nekatere kombinacije z različnimi istočasnimi napakami, ki se pa po gotovem času izkažejo kot lep uspeh učne metode.

Brezštevila metod so že preizkusili, ali še do danes se ni posrečilo dobiti res uspešen način. Vsa rešitev glasbeno pedagoškega vprašanja je pač v tem, da se znajo ločiti nakopičene težkoče: če boste učili otroka, da bo znal najprej muzikalno slišati, potem to kot notno sliko optično pojmovati (čitati); to, kar sliši in čita, tehnično podati na inštrumentu, pri tem pa prilagoditi telo novemu položaju, pa boste iznenadeni opazili, da so se vse težkoče silno zmanjšale, veselje do učenja pa dvignilo.

Pa še več. Otroci, ki so bili na glasu kot muzikalno nenadarjeni, začutijo kmalu glasbeno zavedanje in nadkrilijo starejše, ki se smatrajo za bolj muzikalne.

Z osnovnim zborovim petjem naj bodo po šolah vedno združeni tudi početni pojmi teorije. Če je učitelj sposoben, znajo učenci kmalu ne samo melodije peti kakor škorci ampak tudi zadeti intervale, čitati note in peti v taktu brez mehničnega štetja klavirskega učenca.

Neprecenljive važnosti je tudi *ritmična telovadba*, ki vodi iz otroške igre do umetniške zrelosti. Ritmična gimnastika je uvidela, da je temeljna podlaga glasbi v človeškem organizmu samem, v njegovi zdravi gibčnosti, ki je pri otroku še nepokvarjena. Namesto da bi otroka priklenila k instrumentu, ga osvobodi in mu vcepi zavest muzike, ki je v njem samem. Iz muzikalne prasile ritma razvija zakone in pojave, veže osnovne pojave z najvišjo umetnino, teoretično z dejanskim in navaja otroka, da sam išče in najde, kar je pri vsakem učenju pač najprijetnejše. Pri takem učnem postopanju stopi na mesto utrujenosti in nevolje zdravo veselje, navidezna nenadarjenost za glasbo izgine in po eno- do dvoletnem takem učenju izgubi klavir svoje največje težkoče, ker postane čitanje not, poudarjanje, štetje in sl. samocbesebi umevno prej, nego govor o nastavku prstov in držanju rok. Ritmična gimnastika je pač le muzikalna kultura in ne dresura ter ji gre priznanje z umetniškega vidika. Njeno presenetljivo brzo prodiranje v vse kulturne dežele nikakor ni le pojav mode nego izraz poglobljene duhovne kulture.

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □

NAŠA

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □

DECA

□ □ □ □ □ □ □ □ □ □



Zgoraj: Magdica Vučidolčeva iz Skoplja; v sredi: Marija Frzenova iz Krškega, Sonja Gombačeva iz Trsta, Sokolička Goljevščkova iz Trsta; spodaj: Milena in Tatjana Cankarjevi iz Ljubljane, Nardek, Marjana in Merjan iz Brežic, Lavra Slugova iz Trsta.



IZVESTJA



PO ŽENSKEM SVETU.

HIGIJENA.

† **Adela Suštersiščeva**, učiteljica ročnih del v Rožni dolini, marljiva razširjevalka našega lista in sotrudnica priloge, se je skupno z materjo zastrepila z neužitnimi gobami. Tudi njen mož in trije otroci so oboleli na zastrepjenju, toda njih stanje je bilo toliko lažje, da so jih zdravniki rešili. Blag spomin plemeniti pokojnici, nesrečni družini pa iskreno sožalje v imenu velikega števila naših naročnic.

Socialni uspehi nemških feministk. V Nemčiji stopi ta mesec v veljavo zakon o pobijanju spolnih bolezni. Nemška ženska društva so že davno zahtevala uvedbo podobnega zakona, pa tudi to prizadevanje je kakor vse druge feministične zahteve nateleto na nerazumevanje pri občinstvu in pri oblastih. Šele po dolgem in vztrajnem nastopanju so se ženam pridružili zdravniki in se zavzeli za ta prekorsisti predlog. Začetkom tega leta ga je nemški parlament konečno sprejel in tako zakonito določil sredstva, kako naj se prepreči širjenje spolnih bolezni. Poleg stroge omejitve javne prostitucije vsebuje zakon mnogo odredb, ki se tičejo tudi poedinca in družine.

Vsaka spolno obolela oseba se mora zdraviti in sicer samo pri oblastno potrjenem zdravniku. Ustanove se pečeboi zdravstveni uradi, ki bodo pozvali osebo, ki je na sumu, da je spolno bolna, naj predloži zdravniško spričevalo. Kdor je tako bolan in vendar spolno občuje, bo kaznovan s triletnim zaporom. Ista kazen je določena tudi za one spolno bolne, ki se poroče, ne da bi o tem obvestili svojo ženo oz. moža. Z enoletnim zaporom in denarno globo bo kaznovana tudi spolno bolna žena, ki doji tuje dete; oseba, ki dovoli, da doji sifilitičnega otroka druga žena, a ne mati; oseba, ki da sifilitično dete v oskrbo tujemu hranitelju, ne da bi ga o bolezni obvestila. Isto-tako je določen zapor in denarna kazen za dojljo, ki doji tuje dete brez zdravniškega spričevala, in za osebo, ki sprejme v službo dojljo brez zdravniškega spričevala.

Alijarsa (zveza) ženskih pokretov SHS bo imela ta mesec glavno skupščino. Pred otvoritvijo bodo po vseh večjih mestih manifestacijski shodi za žensko volivno pravico. «Ženski pokret», glasilco vseh včlanjenih društev, ima v uvodnem članku 16. št. jasno obrazložene nagibe in namene javnega ženskega dela, predvsem prizadevanja za volivno pravo.

Žena in zobovje. Star pregovor pravi, da stane mater vsako dete najmanj en zob. In na tem je mnogo resnice. V nosečnosti potrebuje materino telo za hranjenje in razvoj zarodka mnogo snovi, ki mu jih dova-ja po krvnem obtoku, med drugimi tudi rudninskih tvarin; medicina jih imenuje soli, ki sestavljajo okostje. Take soli so nako-pične posebno v kosteh in zobovju, pa jih mati od ondi oddaja novemu bitju. Radi tega pa njeni zobje črne in razpadajo. Zato je potrebno, da uživa noseča žena taka ži-vila, ki vsebujejo rudninske snovi; s tem krepi svoje in otrokovo okostje in zobovje.

V prvi dobi nosečnosti se vrši v vsem ženinem telesu splošna prekrvenost, zato hitreje krvavi in posebno v čeljustnem me-sovju. Da se žena ne rani, rabi pri umiva-nju zob zelo mehko ščetko ali jo pa sploh opusti; s tem se dlesna zanemari in omeh-kuži, pa tudi zobje hitreje izpadajo.

Mnoge ženske mislijo, da morajo v tej dobi jako dosti in dobro in izbrano jesti. Z obilico takih jedi zastajajo med zobmi ostanki jedil, ki gnijejo in rede škodljive bacile, pri čemer zobje razpadajo. V takih primerih si žena pokvari vse zobovje. Vča-sih zdravnik lahko ugotovi nosečnost že s čamim ogledom v usta. Pri nekaterih je načeta kar cela vrsta zob; celo na robovih starih plomb se pozna gnitje. Klešče so pri tem edina pomoč.

Tudi dojenje zahteva svoje žrtve od ma-terinega zobovja, kajti kakor je prej odda-jala hrano po krvi, tako jo sedaj po mleku. Zato mora tudi hrana dojlje vsebovati do-voli rudninskih snovi.

Mesečno nerilo povzroči v ženi vsako-krat tudi snolšno prekrvenje. Zato opažajo žene v tistih dneh, da jim je zobovje raz-bolelo, predvsem ont zobje, ki so jih boleli že prej in so si jih morda celo zdravile. Ali nai hodi noseča žena k zobozdravniku? Ali tudi med menstruacijo? Sleherna ima te pomisleke. Gotovo na je vsekakor bolje, da se v kratkem reši bolečin, nego da trpi dneve in noči. Vendar se na nri taki paci-jentki zdravniki sami izogiblieo izdiranju zob, če le ni preveč nujno. Ker je takrat več organizem nekako krvno razdražen, se lahko zgodi, da rana preveč krvavi; dogo-dili so se celo primeri — čeprav zelo redki — da se je menstruacija «stavila in se je nadaljevale skozi rano. Če se ne ustavi kri pravočasno, je pojav za ženo lahko usoden. Zato pa se je treba ob mesečnem perilu splošno paziti, da se telo ne rani

tudi kje drugje, kajti vsaka rana je v tem pogledu lahko nevarna. (Po «Zdravju».)

KUHINJA.

Pražnec (šmorn). 1) Običajni. $\frac{1}{4}$ kg bele moke žvrkljaj dobro s $\frac{1}{4}$ l mleka, 2 žlicama sladkorne sipe in 2 jajcema. Da bo praženec bolj rahel, žvrkljaj najprej rumenjaka, a bejjaka stepi v sneg posebej ter nato vmešaj v testo in vse skupaj še žvrkljaj. V ponvi razbeli 1 žlico masti in vlij nanjo pripravljeno testo ter speci na močnem ognju. Ko je spodaj lepo zapečeno, obrni z lopatico na drugo stran, da se še na tej lepo zapeče. Razreži ga nato na kose. Lahko ga pa, ko je na eni strani zapečen, z vilicami raztrgaš na koščke, katere pridno obračaš in mešaš, dokler niso vsi dobro pečeni. Ko je praženec gotov, ga stresi na krožnik in dobro posuj s sladkorno sipo ter serviraj h kuhanemu sadju.

2.) Nesladki. Napravi praženec po gornjem navodilu, le brez sladkorja. Serviraj se k solati.

3.) Praženec z jabolki. Napraviš testo po prvem navodilu. Vlij polovico testa v razbeljeno mast ter nanje potresi nekoliko nakrhljanih jabolk. Ko se malo popeče, vlij po vrhu še ostalo testo in speci vse do kraja. Med peko razreži na koščke, da se vsi dobro zapečejo; ali pa, ko je na eni strani dobro zapečen, obrni ga previdno, da ce ne razsuje, še na drugo stran, da se tudi na tej dobro zapeče. Razreži, ko je pečen, na večje četrtooglate rezine, katere razvrstiš na širok krožnik ter dobro posuješ s sladkorno sipo. Serviraj samega.

4.) Praženec - torta. Žvrkljaj dobro $\frac{1}{4}$ l mleka, $\frac{1}{4}$ kg pšenične moke, 1 žlico ruma, 3 rumenjake, 3 žlice sladkorne sipe in nastrganih lupinic $\frac{1}{2}$ citrone. Prideni sneg iz 3 beljakov, 1 pest očiščenih in opranih rozin ter za nožovo konico pecivnega praška in vse skupaj žvrkljaj. V okrogli kozi razbeli 1 žlico masla, nanj nekoliko krušnih drobtin ter vlij vanjo pripravljeno testo, katero postaviš v gorko peč, kjer naj se peče $\frac{1}{2}$ - $\frac{3}{4}$ ure. Ko je pečeno, vzemi ven, zvrni na okrogel krožnik, posuj dobro s sladkorno sipo in serviraj poleg kuhanega sadja. Pri serviranju reži na kose, odnosno razreši že prej kakor torto od srede ven.

5.) Praženec torta - nesladki. Žvrkljaj $\frac{1}{4}$ l mleka, $\frac{1}{4}$ kg moke in 3 rumenjake. Prideni sneg iz 3 beljakov, za nožovo konico pecivnega praška in ravno toliko soli ter vse dobro žvrkljaj. Vlij testo kakor pri sladkem v okroglo kozo z razbeljeno mastjo in speci istotako ter zvrni na okrogel krožnik in serviraj poleg solate.

6.) Vinski praženec. Žvrkljaj $\frac{1}{4}$ l belega vina, $\frac{1}{4}$ kg moke, 3 rumenjake in

6 žlic sladkorne sipe. Prideni sneg iz 3 beljakov, za nožovo konico pecivnega praška in za pest očiščenih in opranih rozin in nastrgane lupine $\frac{1}{2}$ citrone. Vse še dobro žvrkljaj in vlij na 2 žlici v kozi razbeljenega masla ter speci v gorki peči. Ko je pečen, ga zvrni na okrogel podstavek in ga posuj dobro s sladkorno sipo. Vinski praženec je bolj rahel od ostalih ter prav okusen. Servira se po večini sam in še gorak, a se lahko tudi servira poleg kuhanega sadja.

Pri pražencu mora biti testo, ko je žvrkljano, tekoče, toda ne preveč, le toliko, da se odteka, in mora biti vse lepo gladko. Ker pa je včasih moka premalo suha in ne popije dovoljno mleka, treba v tem slučaju pridejati še nekoliko moke poleg navedene. Ko se parkrat napravi praženec, se zna iz izkušnje, da li je treba pridejati in koliko, ali pa ne. Včasih je pa moka zelo suha in v tem slučaju treba pridejati še mleka ali druge tekočine.

Nadevana paprika. Sladki papriki odreži pri peclju pokrovček, seme izloči. Potem napravi sekanico iz četril kg sveže svinjine in nekoliko govedine, temu primešaj 1 celo jajce, osoli in popraj, dodaj strok zmečkanega česna, drobno cesekljane peteršilja in dve žlici na slani vodi napol kuhanega riža. Vse dobro premešaj in napolni paprike. Ne natlači preveč, ker se riž še napne. Ko so paprike napolnjene, jih s pokrovčkom pokrij in pričvrsti z zobotrebci, da se ne odločijo. S to količino napolniš 10—12 paprik. Ko si napolnila paprike, razbeli v primerno veliki kozici žlico masti; ko je vroča, vloži vanjo paprike drugo poleg druge in jih od vseh strani lepo rumeno zapeci, potem jih poberi na krožnik, na mast pa vrzi pol žlice moke, pol žlice drobno zrezane čebule, žlico paradiznikove omake ali pa pet do šest svežih, olupljenih in ožetih paradiznikov. Osoli in popraj ter pusti, da se pokuha. Ko je omaka gladka, jo pretlači, vloži paprike nazaj v kozico, zlij na pretlačeno omako in potem kuhaj na zmernem ognju še tričetrt ure. Če je omaka pregošta, jo zalij pomalem z juho. Papriko daš kot prilogo k pečenki ali samo, zraven pa krompirjev pire ali riž.

Príprostí kuhani štruklji. Za družino (dobrih jedcev) 8-10 članov: 1 kg moke, 3 dlg kvasa. Kvas se razpusti v mlačni vodi, doda se žlica sladkorja in postavi na toplo. Ko se speni, ga vlij v moko, kateri se tudi doda malo olja in soli in se dobro zmeša, nakar se pusti shajati. Ko dobro vzide, se naredita dve polovici: z valjarjem se razvalja in potem z rokami razvleče, da je mlinec čisto tanek. Pomaže se z mezgo (marmelado), zavije in ovije s čisto belo cu-

njo in zaveže z vrstico. Zvezano pa ne sme biti tesno, ker testo naraste in lahko počij cunjia. Pripravljeno moraš imeti precej veliko posodo s kropom, deni vanjo štrukelj, ki naj vre dobre pol ure. Če je posoda prav velika, se kuhata oba ob enem, če ne pa vsak posebej. Ko je kuhan, ga odvijes in zrežeš na tanke kose in zabeliš z maslom, v katerem si zarumenila nekaj kruhovih drobtin. Daj tople na mizo.

GOSPODINJSTVO.

O pečeh in štedilnikih ter o pravilnem kurjenju. Kakor človek tako imajo tudi peči svoje posebnosti. Marsikatera gospodinja se je o tem sama prepričala, saj so ji peči prizadejale marsikatero preglavico.

Nekatere peči se težko razgrejejo, a obdržé potem dolgo toploto; druge se zopet hitro segrejejo, a se tudi brzo ohladijo. Prve so peči iz lončevine (kahlaste peči); druge so železne peči, katere izgubé gorkoto, čim se neha kuriti.

Dandanes, ko je kurivo (drva, oglje, premog in kok) tako drago, treba posvetiti pečem in štedilnikom posebno pozornost.

Ako peč ali štedilnik ne deluje dobro, treba takoj pozvati pečarja-strokovnjaka, da ugotovi napako in jo popravi. Nikakor se ne sme ustrašiti stroškov, kajti bodo ob pravilnem kurjenju ter z manjšo vporabo kuriva čez mero povrnjeni.

Ob nepravilnem delovanju peči se poizgubi mnogo kuriva, česar ne sme dobra gospodinja nikakor prezreti kakor tudi ne dejstva, da se z nepravilno pečjo potrafi mnogo časa brez potrebe.

V prvi vrsti ne sme gospodinja čakati, da uredi peči šele, ko nastopi mraz in je treba začeti kuriti. V tem času so pečarji najbolj zaposleni, ne morejo takoj ugoditi in ko pridejo, zaračunijo več za svoje delo. Ako si zapazila pri peči pogršek, daj popraviti pravočasno, t. j. že v poletju ali pa v zgodnji jeseni. Najprej pokliči dimnikarja, kateri jo dobro očisti. Tudi v sobah, kjer nisi dosti kurila, treba peči osnažiti vsako leto. Cevi, ki so napolnjene s sajami in s pepelom, ne vlečejo ter se vsled tega peči ne segrejejo dobro in kurivo se ne izrabí. Pri lončenih pečeh starejšega sistema ostanejo spodnje plošče večinoma mrzle in se toplota nabere le v zgornjem delu; tako se razgreje zrak le ob stropu, dočim ostane v spodnjih plasteh hladen in je soba spodaj mrzla. V tem slučaju je treba cev premestiti in postaviti tako, da ostane toplota spodaj in se ne zbira le zgoraj. Spretni pečar bo že to dobro uredil. Dobé se tudi priprave za trajni ogenj. S to pripravo, katera se lahko priklopi tudi peči starejšega sistema, se vporablja manj kuriva, toplota traja nepretržno ponoči in podnevi. Prideva se le malo kuriva od časa

do časa. Te lončene peči so bolj prijetne nego železne s trajajočo gorkoto, ker pri prvih prihaja toplota po lončenih ploščah prijetno in polagoma, a ne tako žareče in hitro kakor pri železnih. Vsled tega se tudi zrak ne suši tako hitro.

Peči novejšega sistema imajo spretno izpeljane cevi, da gre plamen vse okoli ter tako segreje celo peč in ne samo dimnik. Prištedi se pri teh znatno kuriva, ker se kmalu razgreje ves zrak okoli peči in cela soba ter ni treba pre pogosto nakladati kuriva.

Ko se napravi nova peč, naj se le uvede zopet staromodna, a vsekakor praktična zaprla vdolbina (pečina) pri lončenih pečeh vzdano, kjer se ima lahko vedno posoda s toplo vodo, kamor se spravljajo jedi, da ostanejo gorke, in kjer se posoda lahko segreje. Posebej sedaj, ko so v rabi plinove peči in štedilniki, so prejšnje peči potrebne, ker večkrat preneha plin.

Najprimernejše kurivo za lončene peči je poleg drv premog. Dobro je, če se včasih pridene par «briketov» ali «jajec». Prvi so napravljeni iz zdobljenega premoğa (prahu), druga pa iz prahu bukovega oglja. «Briketi» in «jajca» ne razvijajo sicer toliko gorkote, a obdržé dolgo ogenj. Vporabljajo jih zato po večini šele potem, ko se dobro razgreje, ker večkrat preneha plin.

Kjer peči dobro vlečejo, se vporablja večinoma za kurjavo kok. To zlasti pri nas v Trstu, ker ga vsled velike vporabe plina mnogo izdelajo. Pri kurjenju s kokom je treba bolj paziti nego pri kurjenju z drvi in premoğom. Dostikrat se potrafi mnogo kuriva, ako ne zna oseba pravilno zakuriti. Tudi se ne sme v peč zaporedoma nakladati, kajti v tem slučaju gre kurivo po večini v dimnik. Ko si naložila v peč drva v primeri množini ter se vnela, naloži nanje primerno količino premoğa ali koka. Da se kok vname, treba nekaj več drv nego za premoğ. Ko sta se kok in premoğ dobro razgorela, naloži nanj dobro mero novega, pušti, da se razgori do žrjavice in da se gorkota razširi po vseh odvajalnih rovih, da se plošče pri peči dobro razgrejejo in da razširjajo prijetno toploto vse naokoli. Ko ni več plamena, nasuj na žrjavico par lopat pepela ter zapri vrata. Tako ti ostane enakomerna toplota po več ur, ne da bi naložila novega kuriva. Večkrat ostane ogenj do naslednjega dneva, zlasti ako se dneve vmes par «briketov» ali «jajec». Ako peč tako vleče, da plamen glasno prasketaje udarja na zadnjo stran peči, morajo ostati vrata zaprla. Ostanejo odprta le spodnja vrata pri odprtini za pepel. Da ostane ogenj čez noč ter da ni treba naslednjega dne zopet netiti, odstrani zvečer iz žrjavice ves pepel, naloži nanjo par briketov ali jajec, katera

si dobro zavila (8 krat) v časopisni papir, ter dobro zapri oboja vratca. Drugega dne bosta briketa še goreča, da se jima naloži novo kurivo in ni treba nanovo kuriti z drvi. Prihranijo se pri tem drva.

Pri pečeh, ki manj vlečejo, najdeš še nezgorele kose kuriva — preмога in koka. Te kose lahko še uporabiš in bi bila potrata, če bi jih zavrгла. Zato jih nekoliko poškrpi z vodo ter deni na žrjavico, kjer bodo docela izgoreli.

Ker je v naših krajih v splošni uporabi kot kurivo za štedilnike in peči «kok», je treba omeniti še nekaj podrobnosti od kurjenju s tem materialom. Premnogim našim gospodinjam in dekletom napravlja kurjenje s kokom dokaj preglavice in jeze, ki sta nepotrebnji, kajti zadostuje le nekoliko pazljivosti, da se vdomači tudi s to kurjavo. Pri kurjenju s kokom mora biti štedilnik vsak dan dobro očiščen. Vsi ostanki od prejšnjega dneva se odberejo, ker vsebujejo dostikrat mnogo negorljivih snovi, kakor koščekov kamena ali drugih trdih negorljivih snovi sličnih raztopljenemu in strjenemu železu. Dostikrat se to prilepi na rešetko v peči in jo v mnogih slučajih zapre do srede, ako se pravočasno ne odstrani. Ker je ta strjena žlindra trda, se more odstraniti le s trdim predmetom: kladivom ali železnim drogom. Ako ni rešetka čista in prosta, ne vleče, in kok ne gori.

Iz luknje za pepel ni treba pomesti vsega pepela. Na očiščeno rešetko se naloži papir in drva, na vrh pa drobni kosi koka. Zgornja plošča štedilnika mora ostati zaprta in se prižge papir skozi vratca. Pri pečeh se itak prižge skozi vratca. Ko se papir vname, treba zapreti še vratca in počakati, da se vnamejo drva in potem kok. Ko drva dogore in je kok žareč, se pridene novega koka, da se vname, potem pa dobro premešaj in podrežaj, da odpade skozi rešetko ves pepel, ter napolni štedilnik do vrha. Razgorelo se bo lepo vse in bo zadostovalo za par ur, ne da bi se kaj drežalo in pridevalo. V največ slučajih se štedilnik tako dobro segreje, da je celo žareč in treba potem zapreti tudi spodnja vratca. Pri kurjenju s kokom je glavno, da se mu odstrani pepel, kar se zgodi z drežanjem s kleščami, in da je rešetka prosta, da lahko prihaja zrak od spodaj. Plošča, t. j. vsi obroči, naj le bodo zaprti, kajti s snemanjem obrocev se plošča le ohlaja in se vsleg tega zmanjša toplota. Čeprav se posoda, ki pride ob odkriti plošči v dotiko s plamenom, hipno hitreje ogreje, se pa zato ostala plošča ohlaja in z njo vred tudi ostale posode. Zraven tega se s snemanjem štedilnikovih obrocev posoda jako pomaže, da jo težko očistiš. Zato je bolje malo počakati, da se vsa plošča razgreje ter prihaja toplota od vseh strani in ne samo skozi odprtino. Ob pravilnem kurjenju zadostuje,

da naložiš dobro v štedilnik ali peč 4—5 krat na dan, da ti gori do pozno v noč. Včasih gori kok slabo, ker je presuh. Zato je dobro, da ga poškrpiš z vodo, predno ga naložiš v štedilnik ali peč.

—n.—

O LEPEM VEDENJU.

Žalovanje.

Najdalj časa žaluje vdova. Žalovanje po možu traja dve leti, celo prvo leto nosi vdova globoko žalno obleko. Tudi za vdovca velja isti čas žalovanja. Za starši, očmom in mačeho se žaluje osemnajst mesecev, devet mesecev traja globoko žalovanje. Ob smrti deda in babice se žaluje eno leto; tudi starši za otroki enako dolgo, ali tudi do dveh let.

Za bratom, sestro, polbratom in polsestro se žaluje pet mesecev globoko, pet mesecev napol in za stricem in teto šest mesecev, za bratrancem in sestrično tri mesece. Za nečakom, nečakinjo in daljnimi sorodniki se žaluje dva do šest tednov, brez globoke žalosti.

Oseba, ki po dobrem prijatelju podeduje, žaluje po njem tri mesece.

Za botro in botrom žaluješ le, če si bil na osmrtnici podpisan.

Nasprotno za sorodnikom ne žaluješ, ako nisi bil podpisan na osmrtnici.

Vsako žalovanje, ki traja več kot šest mesecev, vsebuje dobo «globoke» žalosti.

Kako dolgo traja žalovanje, je odvisno od simpatije, ki smo jo gojili do umrlega.

Na splošno se moramo držati običajne dobe žalovanja, in dobro vzgojen človek se tem dolžnostim ne odteguje.

Za moške veljajo isti običaji žalovanja. Obleka mora biti črna ali zelo temna, na levem rokavu flor (črni trak) in na klobuku tudi, če je moški v globoki žalosti. Širokost flora na klobuku se ravna po bližnjem ali oddaljenem sorodstvu. Ob smrti žene je s florom ovit skoraj ves klobuk. Za bratom do polovice, za stricem še nižje.

Rokavice so izključno črne, švedske ali cvrtnate.

Gumbi na prsih in zapestnicah so črni. Vsaka zlatina je prepovedana.

Kravata črne motne barve je prava žalna kravata.

Vojaštvo ima črn flor na sablji ob pogrebu, med žalovanjem pa flor na levem rokavu. Uniformske čepice srednješolcev so črne ovite.

Uniformiran sluga ali kočijaž nosi na ramah črn vozeli. Kočijaž vdove ne sme biti livriran, ampak mora imeti črno obleko. Na klobuku ima pripeto kokardo iz flora.

V dobi lažje žalosti nosi moški lahko zlate manšnete in prsne gumbce, sivo obleko in sive rokavice.

Obveznosti v dobi žalovanja.

V času globoke žalosti se ne udeležujemo javnih prireditev, tudi obiskov ne delamo. V lahki žalosti se lahko udeležujemo prireditev, ki nimajo slavnostnega značaja.

Vabila na oficijelne in privatne pojedine se med žalovanjem ne sprejemajo.

Postavno se sme vdova zopet poročiti deset mesecev po moževi smrti. Bon ton pa zahteva, da se sme zopet poročiti šele po dveh letih.

Če se vdova vdruživ vseeno poroči, preden pretečeta dve leti, sleče na dan poroke žalno obleko, vendar jo drugi dan zopet obleče in jo nosi do konca žalne dobe. Spodobi se, da tudi njen mož kaže v obleki sočustvovanje in razumevanje.

Drugič poročena žena mora ob smrti sorodnikov svojega prvega moža žalovati, če ima otroke iz prvega zakona. Brez otrok pa k temu ni primorana.

Žalna obleka dame mora biti iz gladkega, motnega, črnega blaga in angleškega kroja. Žalna obleka ne prenese okrasov, svetlikastih gumbov ali svile. Krilo mora biti daljše kot po navadi.

Črna, dolga, 80 cm široka tančica, pripeta na klobuk, ki sega čez obraz do kolena, se nosi ves čas globoke žalosti. Vdova ima s tančico popolnoma zakrit obraz šest mesecev. Rokavice so črne švedske.

Zadnji mesec globokega žalovanja lahko nosi vdova nakit iz gagate; doma je vedno v črni obleki, kakor tudi njeni posli.

V času lahke žalosti so obleke še vedno črne barve, vendar se uporablja že lahko svila, baržun ali grenadin.

Črna kužuhovina pri oblekah se nosi šele na dan po glavni žalosti. Astrahan pa se nosi lahko tudi že med globoko žalostjo. Glače-rokavice nadomestijo švedske. V drugi polovici lahke žalosti so dovoljene črne svilnate čipke in proti koncu bele, kakor tudi siva ali lilasta barva.

KNJIŽEVNOST IN UMETNOST.

Umberto Urbanaz-Urbani: Scrittori jugoslavi. V izdanju «Collezione di letterature slave» tržaške založniške družbe «Parnaso», 1927. Tiskala tiskarna Spazzal v Trstu. Cena v Trstu 12.50 L, drugod 13.50 L, Strani 210. —

V knjigo, ki ji je napisal laskav uvod rektor beograjske univerze in znani srbski literarni zgodovinar Pavle Popović, je zbral avtor petnajst svojih razprav o srbskih in hrvatskih književnikih, in sicer med prvimi o Petru Petroviću-Njegošu, Braniku Rakiću, Jovanu Dučiću, Svetislavu Stefanoviću, Borisavu Stankoviću, Milici Jankoviću in

Jeli Spiridonović-Savičevi, med drugimi o Silviju Strahimiru-Kranjčeviću, Ivu Vojnoviću, Vladimiru Nazoru, Milanu Begoviću, Ivu Andriću in Antu Petroviću. V drugem zvezku, ki izide bržkone še letos, bo spregovoril tudi o markantnih osebnostih iz slovenskega slovstva. Ko bo delo zaključeno, bo služilo torej lahko kot izrčen pregled čez jugoslovensko literaturo. To je težko delo, ki bi delalo preglavice še domačemu literarnemu zgodovinarju; če sodimo po tej knjigi, pa moramo reči, da ga bo g. Urbanaz-Urbani obvladal z lahkoto. Njegovo veliko znanje, njegova nepristranost do vsake posamezne osebnosti, sijajna oblika, v katero zna odevati svoje misli, predvsem pa iskrena naklonjenost do jugoslovenskega naroda, ki jo skuša vcepiti svojim rojakom s podčrtavanjem starih duševnih stikov med obema ljudstvom, ga vzposablja v polni meri za interpreteta jugoslovenske duševnosti, ki ji je književnost samo najvažnejši in najbolj značilni izraz. Mi kot ženski list pa moramo še posebej poudariti razumevanje, s katerim obravnava na mnogih mestih duševnost jugoslovenskega ženstva.

Tiskovna zadruga v Ljubljani je izdala 3 res lepe knjige:

L. N. Tolstoj, Rodbinska sreča. Roman. Preložil J. Vidmar. — Cena Din. 26, poštnine Din. 4 več, v originalni platneni vezavi Din. 34.

Pod vplivom zadnje svoje ljubezni pred zakonom, ki se je razdrla ne po njegovi krivdi, je napisal Tolstoj to poetično povest o ljubezni, zakonu in problematični rodbinski sreči. Kakor v vseh svojih delih se pokaže Tolstoj tudi v «Rodbinski sreči» velikega umetnika. Nedosegljiva vernost njegovega psihološkega pogleda, njegov globoki intimni misel za naravo in njegovo popolno poznanje življenja se družijo v tej knjigi v umotvor tolikšne živosti in sočnosti, da mu ni zlepa najti primere v svetovni literaturi. To je še Tolstoj mlajših let, ki ne moralizira, marveč uživa v pisani bujnosti življenja in narave. Toda življenska izkušnja je prinešala tem svetlim in prazničnim dogodkom, ki jih srečujemo v knjigi, tudi temne barve. Zgoste se ta zračna čustva zlasti proti koncu knjige, ki izvenji v sumljivo srečo, polno resignacije, zadušene bolečine in pokopanih mladostnih sanj. — Zato knjiga tembolj vzpodbuja k razmišljanju o tisti pravi sreči, ki se tu pokaže samo v bolečini nad izgubo in v nezadoščenosti.

«Oče», drama v 3 dejanjih, Spisal A. Jirásek, posl. Fran Albrecht.

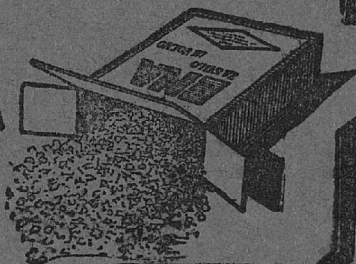
«V azijskih puščavah», Sven Hedin, posl. P. Kunaver. Cena Din 36, vezana Din 44, po pošti Din 2 več. Prezanimivi potopisi slavnega švedskega raziskovalca.



Res čudovito je
Svilena obleka prana s

ENA

Izgleda kakor
nova!



LEKARNA CASTELLANOVICH

Lastnik F. BOLAFFIO

TRST, Via Giuliani 42 (Sv. Jakob) blizu slov. žole

Odlikovane lekarniške specialitete za družinsko uporabo

Velika zaloga vina, žganja in likerjev

Jakob Perhauc

ustanovljena leta 1878

Trst, via Xidias 6, Telef. 2-36

Vedno v zalogi in po cenah izven vsake konkurence: pristen istrski tropinovec, kraški brinjevec, in kranjski slivovec. — Lastni izdelki: žumeca vina, šampanjec, žumeci istrski retoljk, Lacrima Cristi in druga. — Specialiteta: Jajšji konjsk in Crema marsala ter raznovrstni likerji.

JE ORIGINALNO MAZILO
KI ODPRAVI RADIKALNO
KURJA OČESA
DOBIVA SE V VSEH LEKARNAH



UNDERWOOD

PORTABLE

Neobhodno potreben v vsaki hiši. Najboljši spremljevalec na potovanju, zelo praktičen v vlakih in na parniku. Opremljen s tipkami za slovensko pisavo. Tehla četritno in stane polovico navadnega pisalnega stroja, medtem ko izvišuje isto delo. — Zahtevajte ponudbo s ceniki. Plačilne olajšave.

C. A. MOHOVICH, Trst
VIA MAZZINI 17

M. U. dr. D. Sarđoč

specijalist za ustne in zobne bolezni perfekcioniran na dunajski kliniki

ordinira v Trstu

Via M. R. Imbricani št. 16, III. nadstr. (prej Via S. Giovanni)
od 9-12 in od 3-7.

Ivan Kerže - Trst

Piazza San Giovanni šte. 1

ima v zalogi najraznovrstnejše

kuhinjske in druge hišne potrebščine

iz aluminija, stekla, lesa in emajlirane prsti.